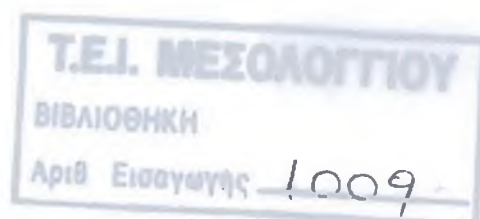

ΘΕΜΑ

«Ευρωπαϊκή Ένωση, πολιτικές που ενδιαφέρουν τους πολίτες και οριζόντιες πολιτικές»

Εκπαιδύτρες: Καλογιάνη Αικατερίνη
& Παχή Χρυσούλα

Επιβλέπουσα: Τασοπούλου Ελένη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ	5
1.1.ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	5
1.1.1 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....	5
1.1.2. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	7
1.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ.....	9
1.2.1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	9
1.2.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	10
1.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ.....	11
1.3.1. ΑΣΦΑΛΗ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	17
1.3.2. ΑΡΧΗ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ	20
1.3.3. ΓΕΝΕΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	21
1.3.4. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΑΠΟΦΑΣΗΣ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	24
2.1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	24
2.1.1. ΑΡΧΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	25
2.1.2 ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	26
2.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	28
2.2.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ	30
2.2.2. Η ΑΤΖΕΝΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	33
2.3. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	41
2.3.1.ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	42
2.3.2. ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	45
2.4. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	46
2.4.1. ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	48
2.4.2. ΟΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	49
2.4.3. ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ	51
2.4.4. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ.....	53
2.4.5. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ.....	55
2.5. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	56

2.5.1. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	56
2.5.2. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	67
3.1. ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	67
3.2. ΚΡΙΤΙΚΗ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μελέτη αυτή σαν στόχο έχει να αναλύσει και να εξετάσει τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ενδιαφέρουν τους πολίτες. Διακρίνεται σε τρία κεφάλαια εκ των οποίων:

- Το πρώτο κεφάλαιο αναλύει τα δικαιώματα των πολιτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πιο συγκεκριμένα εξετάζει την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη στην ΕΕ, την προστασία των καταναλωτών, τα δικαιώματα των πολιτών γενικότερα και το δικαίωμα που έχουν στην πληροφόρηση.
- Το δεύτερο κεφάλαιο της μελέτης περιγράφει τις οριζόντιες πολιτικές της Ε.Ε οι οποίες επηρεάζουν τους πολίτες. Ειδικότερα αναλύει την πολιτική περιβάλλοντος, πολιτική ανταγωνισμού, περιφερειακή πολιτική, κοινωνική πολιτική και φορολογική πολιτική της Ε.Ε. Η κάθε μια από αυτές τις πολιτικές έχει απασχολήσει την Ε.Ε στα πλαίσια επίτευξης ευρωπαϊκής εναρμόνισης.
- Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται σχολιασμός και κριτική των πολιτικών που μελετήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια.
- Στο τέλος της μελέτης παρουσιάζονται τα συμπεράσματα μας.

Στόχος της μελέτης είναι να παρουσιάσει στον αναγνώστη όλα τα δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών και τις πολιτικές που τους ενδιαφέρουν καθώς επίσης και τις αποφάσεις που λαμβάνει η Ε.Ε γύρω από κάθε πολιτική για να διασφαλιστεί και να προστατευτεί ως σύνολο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

1.1.ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

1.1.1 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί το πιο σημαντικό όργανο για την προστασία του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη.

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων βασίζει τη νομολογία του στις αρχές που ορίζονται στη συγκεκριμένη σύμβαση καθώς και στις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, για να εξασφαλίσει τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το 1974, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν τμήμα των γενικών αρχών τις οποίες οφείλει να προασπίζει. Εν συνεχεία, με την πάροδο των ετών, έκανε λόγο για μεμονωμένες καταστάσεις και άρχισε να αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα στο πλαίσιο της νομολογίας του.

Τα πιο σημαντικά ατομικά δικαιώματα, που έχει αναγνωρίσει μέχρι τώρα το Δικαστήριο, είναι τα εξής:

- η ανθρώπινη αξιοπρέπεια (απόφαση Casagrande, 1974),
- η αρχή της ισότητας (υπόθεση Klfckner-Werke AG, 1962),
- η αρχή των μη διακρίσεων (απόφαση Defrenne κατά Sabena, 1976),
- η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι (αποφάσεις Ομοσπονδία συνδικάτων, Massa 1974),
- η ανεξιθρησκία και η ελευθερία των θρησκευτικών πεποιθήσεων (απόφαση Prais, 1976),
- η προστασία της ιδιωτικής ζωής (National Panasonic, 1980),
- το ιατρικό απόρρητο (Επιτροπή κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, 1992),
- το δικαίωμα ιδιοκτησίας (απόφαση Hauer, 1979),
- η επαγγελματική ελευθερία (Hauer, 1979),
- η ελευθερία του εμπορίου (απόφαση Intern. Handelsgesellschaft, 1970),
- η οικονομική ελευθερία (Usinor, 1984),

- η ελευθερία του ανταγωνισμού (απόφαση Γαλλία, 1985),
- ο σεβασμός της οικογενειακής ζωής (Επιτροπή κατά Γερμανίας, 1989),
- το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και αμερόληπτης διαδικασίας (απόφαση Johnston κατά Chief constable of the Royal Ulster Constabulary, 1986, απόφαση Pecastaing κατά Βελγίου, 1980),
- το απαραβίαστο της κατοικίας (απόφαση Hoechst AG κατά Επιτροπής, 1989),
- η ελευθερία γνώμης και δημοσιεύσεων (VBVB, VBBB, 1984).

Η συνθήκη της Ρώμης για τη θέσπιση της Κοινότητας και η συνθήκη του Μάαστριχ δεν είχαν ορίσει τον κατάλογο αυτών των θεμελιωδών δικαιωμάτων και γίνεται λόγος μόνο για την αρχή της ίσης αμοιβής για τους άνδρες και τις γυναίκες. Ωστόσο η Ενιαία Πράξη της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση εισάγει και τυπικά την υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σέβεται τα δικαιώματα του Ανθρώπου. Το θέμα της τυπικής προσχώρησης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην σύμβαση αυτή συζητήθηκε πριν από την αναθεώρηση της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ ενίσχυσε τις διατάξεις που ισχύουν για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων:

- με τη δημιουργία μιας σειράς ιδρυτικών αρχών της Ένωσης π.χ. την αρχή της ελευθερίας, την αρχή της δημοκρατίας, την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και την αρχή του κράτους δικαίου.
- Κατέστησε το Δικαστήριο αρμόδιο για την εξασφάλιση του σεβασμού των αρχών αυτών από τα ευρωπαϊκά όργανα.
- Προέβλεπε την επιβολή κύρωσης σε περίπτωση παραβίασης των αρχών αυτών από κράτος μέλος.

Επίσης στη συνθήκη ΕΚ έχει εισαχθεί η αρχή της απαγόρευσης κάθε διάκρισης λόγω ιθαγενείας και η συνθήκη του Άμστερνταμ διεύρυνε την αρχή αυτή παρέχοντας στο Συμβούλιο τη δυνατότητα να λαμβάνει μέτρα για "την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού".

Επίσης, η συνθήκη του Άμστερνταμ προβλέπει ότι:

- Οι υποψήφιοι για ένταξη χώρες οφείλουν να τηρούν τις αρχές που προβλέπονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 της συνθήκης Ε.Ε.
- Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μεριμνά για την τήρηση, εκ μέρους των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, των θεμελιωδών δικαιωμάτων¹.

1.1.2. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

1.1.2.1. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Το δικαίωμα της προστασίας του ιδιωτικού βίου αποτελεί βασική προϋπόθεση για την άσκηση της ελευθερίας του λόγου, της ελευθερίας της σκέψης και της ελευθερίας της συνεργασίας και θεωρείται μία σιωπηρή συνεύρεση πολλών ατομικών και συνταγματικών δικαιωμάτων.

Το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου περιλαμβάνει όχι μόνο το άσυλο το κατοικίας αλλά και της προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Ιδιωτική ζωή θεωρείται εκείνη που περιορίζεται στο ίδιο το άτομο, την οικογένεια και το στενό κύκλο των φίλων και γνωστών του.

Ως προσβολές του ιδιωτικού βίου αναγνωρίζονται οι επεμβάσεις με τις οποίες παραβιάζονται τα όρια της προσωπικής και αποκλεισμένης από τη δημοσιότητα πλευράς του βίου, όπως για παράδειγμα η παρακολούθηση, η υποκλοπή ιδιωτικών συζητήσεων μέσω τεχνικών εγκαταστάσεων, η μυστική φωτογράφιση σε ιδιωτικούς χώρους, η αποκάλυψη πτυχών της ιδιωτικής ζωής.

Το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής του ατόμου ερμηνεύεται ως απαγόρευση δημοσιοποίησης της ζωής του, δηλαδή απαγόρευση κάθε επέμβασης που σαν στόχο έχει να παρακολουθήσει ή να καταγράψει με κάθε μέσο ή τρόπο, την ιδιωτική του ζωή ή να εξαναγκάσει το άτομο να αποκαλύψει στοιχεία που το αφορούν².

Το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου δεν εξαντλείται στο δικαίωμα του ατόμου

¹ www.europa.eu.int

² Καράκωστας, Ι., 2004, «Προστασία της ιδιωτικότητας στην κοινωνία της πληροφορίας», Δίκαιο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

να «μείνει μόνο του», στο απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου, στην απομόνωσή του σε μία ανενόχλητη ιδιωτική ζωή, αλλά αποτελεί εκδήλωση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας.

Η ιδιωτικότητα δεν αποτελεί ιδιότητα ενός κοινωνικά απομονωμένου ατόμου αλλά στοιχείο της συναναστροφής του με τους άλλους και η προστασία της έχει άμεση σχέση με την ανάπτυξη της προσωπικότητας του, με το δικαίωμα του να συνδιαλέγεται και με την ελευθερία του να συμ-προσδιορίζει ποιες πληροφορίες του θα κοινοποιηθούν.

Το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου αποτελεί εγγύηση ελευθερίας, προϋπόθεση ομαλής λειτουργίας κάθε δημοκρατικού πολιτεύματος, το οποίο στηρίζεται στην ικανότητα των πολιτών του για συμμετοχή και δράση. Καθώς η ολοκλήρωση του ανθρώπου απαιτεί ελευθερία επικοινωνίας, και ελευθερία στην παροχή πρόσληψης πληροφοριών η καταγραφή προσωπικών πληροφοριών προσβάλλει αυτή καθ' αυτή την ανθρώπινη αξία³.

1.1.2.2. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η πολιτεία επιδιώκει να προστατέψει τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου, να επιλύσει τις συγκρούσεις που προκύπτουν και να δώσει τη δυνατότητα στο άτομο να ελέγξει τις πληροφορίες που το αφορούν. Δημιουργείται η έννοια του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, το δικαίωμα του ατόμου να προσδιορίζει στα νόμιμα πλαίσια την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων και να κρίνει ποιες πτυχές της προσωπικότητάς του θα αποκαλύψει σε τρίτους, να επιλέξει την εικόνα του στο κοινωνικό του περίγυρο και να αποφασίσει πότε προσβάλλεται η προσωπικότητά του.

Η προστασία προσωπικών δεδομένων αφορά την προστασία του φορέα των δεδομένων, την προστασία της ιδιωτικής ζωής, των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των συμφερόντων του ατόμου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα που υπόκεινται σε επεξεργασία με ηλεκτρονικά ή συμβατικά μέσα και όχι η προστασία

³ Μήτρου, Λ., 1999, «Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας

των φυσικών δεδομένων.

Το δικαίωμα της προστασίας προσωπικών δεδομένων ορίζει πότε και υπό ποιες προϋποθέσεις είναι νόμιμη η επεξεργασία και απαρτίζεται από ένα σύνολο κανόνων, προϋποθέσεων, ρυθμίσεων για να προσδιορίσει τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται σε σχέση με τη χρήση των δεδομένων αυτών.

Με την εισαγωγή του κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να μην καθίσταται πληροφοριακό αντικείμενο, να καθορίζει ο ίδιος τη ροή των πληροφοριών που τον αφορούν και να κάνει νόμιμη την επεξεργασία τους. Έτσι προστατεύεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, προκειμένου το άτομο να μη αποτελεί αντικείμενο μέσω της επεξεργασίας και η να ενισχύεται η προστασία της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του.

Το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων θεωρείται ένα συμμετοχικό δικαίωμα καθώς προστατεύεται η ιδιωτικότητα ως κοινωνική ιδιότητα του πολίτη. Όταν ο πολίτης δεν μπορεί να ξέρει «ποιος τι και σε ποια συνάφεια» γνωρίζει για αυτόν τότε δεν είναι σε θέση να δράσει και να αποφασίσει ως αυτόνομη και υπεύθυνη προσωπικότητα.⁴

1.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

1.2.1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Το δικαίωμα στην πληροφόρηση αποτελεί το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας. Από το δικαίωμα στην πληροφόρηση δε προκύπτει μόνο η ελευθερία του ατόμου να πληροφορείται να αναζητεί και να λαμβάνει πληροφορίες αλλά και το δικαίωμα πρόσβασης σε ένα πλαίσιο πηγών πληροφόρησης. Η πληροφόρηση είναι αναγκαία για τη διαμόρφωση γνώμης και για τη δυνατότητα συμμετοχής του πολίτη στις διαδικασίες αλλά και όρος για τον

⁴ Δόνος, Π., & Μήτρου, Λ., & Φ. Μιτλεττον, και Β. Παπακωνσταντίνου, 2002, «Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων και η επαύξηση της», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

αυτό-προσδιορισμό της δράσης και την προστασία του.

Τα δικαιώματα της προστασίας του ιδιωτικού βίου και της ελευθερίας της πληροφόρησης, όταν ο φορέας είναι το ίδιο πρόσωπο εναρμονίζονται, καθώς αποτελούν εκδηλώσεις του δικαιώματος ανάπτυξης της προσωπικότητας. Όταν όμως η δυνατότητα επεξεργασίας και διαχείρισης αυτών των πληροφοριών εξέρχεται από τον έλεγχο του ίδιου του ατόμου, στην πράξη υπάρχει σύγκρουση μεταξύ αγαθών και συμφερόντων, και κρίνεται επιτακτική η ανάγκη συγκερασμού τους.

Σ' αυτή τη σύγκρουση από τη μία έχουμε την ιδιωτικότητα από την άλλη τη διαφάνεια, από τη μια την πληροφοριακή αυτοδιάθεση και από την άλλη το δικαίωμα στην πληροφόρηση⁵.

1.2.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η έννοια της πληροφορίας έγινε ιδιαίτερος γνωστή και κυριάρχησε στα μέσα της δεκαετίας του '50 λόγω της ανάπτυξης των τεχνολογιών. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει η ταυτόχρονη χρήση και εναλλαγή των όρων «πληροφορία» και «δεδομένο». Αν και αυτές οι δύο έννοιες έχουν διαφορετικές επιστημονικές προσεγγίσεις ως προς την εννοιολογική απόδοση των όρων, αυτό που γίνεται ευρέως αποδεκτό είναι ότι η «πληροφορία» δηλώνει το αποτέλεσμα της ερμηνείας των δεδομένων. Η συσχέτιση του όρου δεδομένο με την τεχνολογία αναδεικνύει τον τεχνικό του χαρακτήρα και το προσδιορίζει ως στοιχείο μιας «επεξεργασμένης» πληροφορίας.

Η έννοια της πληροφορίας μας παραπέμπει στην πληροφοριακή αξία της, γεγονός που δεν ισχύει με την έννοια του δεδομένου ενώ αντίθετα στην έννοια του δεδομένου υπάρχει μία ουδετερότητα σχετικά με τον σκοπό και την έννοια της πληροφορίας. Αυτό που δίνει νέα διάσταση στην έννοια της πληροφορίας, έχει να κάνει κυρίως με την υποκείμενη τεχνολογία, η οποία δίνει δυνατότητες γρήγορου, άμεσου και αποτελεσματικού χειρισμού της.

⁵ Ανθόπουλος, Χ., 2001, «Νέες διαστάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων», Εκδόσεις Σάκκουλα

Μέσω του συσχετισμού πληροφοριών που προέρχονται από διαφορετικές πηγές ανασυνδέεται και παράγεται μια νέα πληροφορία η οποία είναι αποκομμένη από το περιβάλλον στο οποίο δημιουργείται, και αποξενωμένη από τον αρχικό δημιουργό της.

Με την επίδραση των νέων τεχνολογιών, η πληροφορία ανάγεται σε αυτόνομο αγαθό και εξελικτικά οδηγεί στην αλλαγή του οικονομικού, κοινωνικού και δικαϊκού τοπίου. Αποτελεί παράμετρο κοινωνικής δύναμης και είναι παράγοντας που ασκεί επιρροή σε άλλα κοινωνικά στοιχεία του περιβάλλοντος και τελικά αναδημιουργεί την ίδια την κοινωνική δομή.

Αν και υποστηρίζεται η άποψη ότι ευαίσθητα είναι όλα τα δεδομένα και οι πληροφορίες που «ενδιαφέρουν» τους τρίτους και αυτός που τον αφορούν δεν επιθυμεί την κοινοποίησή τους, εντούτοις η Οδηγία 95/46/EK, δεν υιοθετεί αυτή την αντίληψη και κατηγοριοποιεί τα δεδομένα σε απλά και ευαίσθητα⁶.

1.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

Η προστασία των καταναλωτών αποτελεί το αντικείμενο του άρθρου 153 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας το οποίο ενσωματώθηκε από τη συνθήκη του Μάαστριχ. Στόχος του άρθρου είναι η προστασία της υγείας, της ασφάλειας, των οικονομικών και νομικών συμφερόντων των καταναλωτών καθώς και του δικαιώματός τους για πληροφόρηση.

Η εφαρμογή των στόχων του άρθρου 153 παραπέμπει ρητά σε μια άλλη νομική βάση, το άρθρο 95 που προβλέπει τη διαδικασία συναπόφασης για όλα τα μέτρα προσέγγισης των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς όταν πρέπει να προστατευθούν οι καταναλωτές. Παράλληλα, προβλέπεται ότι οι ειδικές δράσεις που στηρίζουν και συμπληρώνουν την πολιτική των κρατών μελών θεσπίζονται σύμφωνα με τη διαδικασία της συναπόφασης και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

Ένα κράτος μέλος έχει τη δυνατότητα να διατηρεί ή να εισάγει αυστηρότερα μέτρα προστασίας των καταναλωτών από αυτά που προβλέπονται

⁶ Μήτρου Λ., 2004, «Προστασία προσωπικών δεδομένων», στο Κάτσικας Σ., Γκρίτζαλης Δ., Γκρίτζαλης, 2004, «Ασφάλεια πληροφοριακών συστημάτων», Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών

στην Κοινότητα στο βαθμό που τα εν λόγω μέτρα συμβιβάζονται με τη συνθήκη και έχουν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή⁷.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από 370 εκατομμύρια καταναλωτές περίπου και τα κράτη έχουν χάραξει πολιτικές προκειμένου να υπερασπιστούν τα ειδικά συμφέροντα των καταναλωτών, των οποίων ο οικονομικός και πολιτικός ρόλος είναι βασικός στην κοινωνία.

Γνωρίζοντας τον αριθμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα κράτη εφαρμόζουν ορισμένες πολιτικές με σκοπό τον περιορισμό των ανισοτήτων, την καταπολέμηση των αθέμιτων πρακτικών, την προαγωγή της υγείας και της ασφάλειας και τη βελτίωση του επιπέδου της ζωής των ανθρώπων.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων αυτών αντανακλούν τις διαφορές στα συστήματα έννομης τάξης, στις κοινωνικές και πολιτιστικές παραδόσεις και στα θεσμικά και πολιτικά πλαίσια των κρατών.

Ορισμένα κράτη βασίζονται σε μια ολοκληρωμένη διοικητική δομή για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αφορούν τους καταναλωτές ενώ κάποια άλλα έχουν υιοθετήσει μια περισσότερο ρεαλιστική προσέγγιση, προωθώντας την αυτορρύθμιση των αγορών ή των κλάδων.

Η ύπαρξη αυτής της διαφοροποίησης κανονιστικών πλαισίων και δομών δικαιολογεί την ανάγκη χάραξης μιας πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο, ώστε οι καταναλωτές να έχουν εμπιστοσύνη για να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην ενιαία αγορά, απολαμβάνοντας ταυτόχρονα ένα υψηλό επίπεδο προστασίας. Η πολιτική για τους καταναλωτές αποτελεί βασική παράμετρο του στόχου στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης².

Η δημιουργία μιας κοινοτικής πολιτικής για τα θέματα του καταναλωτή έκανε την εμφάνιση της στα μέσα της δεκαετίας του 70 καθότι η συνθήκη της Ρώμης δεν προέβλεπε τη θέσπιση τέτοιας πολιτικής και μόνο στη διάσκεψη κορυφής του Παρισιού το 1972 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων εκδήλωσαν για πρώτη φορά την πολιτική βούληση για το θέμα αυτό.

⁷ http://europa.eu/scadplus/glossary/consumer_protection_el.htm

Εν συνεχεία, η Επιτροπή υπέβαλε το πρώτο πρόγραμμα δράσης σχετικά με την προστασία των καταναλωτών και το οποίο ανέφερε πέντε κατηγορίες θεμελιωδών δικαιωμάτων οι οποίες αποτελούν τη βάση της κοινοτικής νομοθεσίας στο θέμα αυτό, δηλαδή:

- το δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της ασφάλειας
- το δικαίωμα στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων
- το δικαίωμα στην αποκατάσταση των ζημιών
- το δικαίωμα στην πληροφόρηση και την εκπαίδευση
- το δικαίωμα στην εκπροσώπηση.

Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν και άλλα προγράμματα δράσης που αναφέρονταν στα θεμελιώδη δικαιώματα και αρχές. Σε πρώτη φάση η Κοινότητα νομοθέτησε σε θέματα ασφάλειας των καλλυντικών προϊόντων, επισήμανσης των τροφίμων, παραπλανητικής διαφήμισης ή πωλήσεων εκτός εμπορικού καταστήματος, αλλά έπρεπε να μεσολαβήσει η Ενιαία Πράξη για να σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος στην πολιτική για τους καταναλωτές.

Η Ενιαία Πράξη τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987 και έτσι επέτρεψε την εισαγωγή της έννοιας του καταναλωτή στη Συνθήκη. Ειδικότερα το άρθρο 95 παρ. 3 της Συνθήκης της ΕΟΚ καθιστά την Επιτροπή αρμόδια για να υποβάλει προτάσεις για μέτρα προστασίας των καταναλωτών λαμβάνοντας ως βάση "ένα υψηλό επίπεδο προστασίας".

Η πολιτική για τους καταναλωτές εντάχθηκε στα πλαίσια μιας γενικότερης πολιτικής για την πραγματοποίηση της εσωτερικής αγοράς, προοπτική που της έδωσε νέα ώθηση ενώ η κατάργηση των συνόρων και η υλοποίηση της ενιαίας αγοράς την 1η Ιανουαρίου 1993 είχε ως αποτέλεσμα μια αγορά 340 εκατομμυρίων καταναλωτών και πλέον, πράγμα που οδήγησε στην ανάγκη για συνοδευτικούς κανόνες. Παράλληλα έγινε συνειδητό ότι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών είναι αναγκαία για την καλή λειτουργία της αγοράς.

Στη διάρκεια αυτής της περιόδου ελήφθησαν μέτρα σε τομείς όπως ασφάλεια των παιχνιδιών, γενική ασφάλεια των προϊόντων, διασυνοριακές

πληρωμές, καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις, εξ αποστάσεων πωλήσεις, χρονομεριστική μίσθωση. Επίσης δημιουργήθηκε ένα σημαντικό νομοθετικό υπόβαθρο που συνιστά το κοινοτικό δίκαιο της προστασίας των καταναλωτών.

Αυτή η θετική εξέλιξη επιβεβαιώθηκε με τη συνθήκη του Μάαστριχ που έδωσε στην προστασία των καταναλωτών αληθινή διάσταση. Όχι μόνο δηλώνεται ρητά ότι η Κοινότητα οφείλει να "συμβάλει στην ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών" αλλά αποτελεί το αναντίρρητο νομικό πλαίσιο που επιτρέπει τη διεξαγωγή της πολιτικής των καταναλωτών.

Μπροστά στις νέες εξελίξεις της παγκοσμιοποίησης, της αναδιάρθρωσης των δημόσιων υπηρεσιών, της ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας και τις εξελίξεις στον τομέα της βιοτεχνολογίας, η Επιτροπή συγκέντρωσε τις προτεραιότητές της γύρω από τρεις άξονες:

- - τις οικονομικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες κοινωφελούς χαρακτήρα και τα είδη διατροφής
- - την εκπαίδευση των καταναλωτών, ώστε να ενισχυθούν οι καταναλωτικές συμπεριφορές που έχουν να κάνουν με τη βιώσιμη κατανάλωση, και να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην κοινωνία της πληροφορίας
- - τη βοήθεια στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και στις αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να επεξεργαστούν τη δική τους πολιτική για τους καταναλωτές.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ, χωρίς τροποποιήσεις έδωσε νέα ώθηση στην πολιτική για τους καταναλωτές. Ειδικότερα η προστασία της υγείας, της ασφάλειας και των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών, καθώς και η προώθηση του δικαιώματός τους σε πληροφόρηση, εκπαίδευση και οργάνωσή τους με σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων τους, είναι σύμφωνα με το νέο άρθρο 129 Α, οι βασικοί στόχοι.

Παράλληλα σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη δημιουργία και την εφαρμογή των άλλων πολιτικών και δραστηριοτήτων.

Υπό αυτές τις συνθήκες εγκρίθηκε το σχέδιο δράσης για την πολιτική σχετικά με τους καταναλωτές για την περίοδο 1999-2001, στο οποίο ορίζονται τρεις μεγάλοι τομείς δραστηριότητας:

- - η εκπροσώπηση και η εκπαίδευση των καταναλωτών με την οργάνωση συστηματικότερων διαβουλεύσεων, αποδοτικότερος διάλογος μεταξύ των ενώσεων και μεταξύ των καταναλωτών και των επιχειρήσεων. Με την οργάνωση κατάλληλων εκστρατειών πληροφόρησης, την ενίσχυση της συνεργασίας με τα κράτη μέλη στον τομέα της εκπαίδευσης για θέματα που αφορούν την κατανάλωση.
- - η υγεία και η ασφάλεια των καταναλωτών, βάσει των καλύτερων δυνατών επιστημονικών γνωματεύσεων και ενιαίας ανάλυσης των κινδύνων, με την έκδοση νομοθεσίας που διασφαλίζει υγιεινά προϊόντα και ασφαλέστερες υπηρεσίες.
- - τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών, με τον έλεγχο της εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας, την προσαρμογή αυτής της νομοθεσίας στην εξέλιξη των προϊόντων και των υπηρεσιών, κυρίως των οικονομικών, και την ενσωμάτωση των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών στις άλλες κοινοτικές πολιτικές, όπως είναι οι τηλεπικοινωνίες, οι μεταφορές ή η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Η Ε.Ε το 2001 προχώρησε στη σύνταξη της Πράσινης Βίβλου για την Προστασία του Καταναλωτή και η οποία είχε ως στόχο να προκαλέσει μία εκτενή δημόσια διαβούλευση αλλά και να δρομολογήσει μία συζήτηση για τις μελλοντικές επιλογές της ευρωπαϊκής πολιτικής και για τα ρυθμιστικά καθεστάτα στο πεδίο της προστασίας του καταναλωτή.

Έδωσε έμφαση στη διαβούλευση πάνω στην ιδέα μίας πιθανής νέας μορφής ρύθμισης που θα επέβαλε σε όλους τους συντελεστές της αγοράς γενική υποχρέωση και δίκαιες συναλλαγές ή τουλάχιστον την αρνητική όψη του να μη δεσμεύεται κάποιος σε "αθέμιτες συναλλαγές". Το δικαίωμα αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει ένα μέσο προσαρμογής στις ταχεία μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς.

Το 2002, η Επιτροπή δημοσίευσε μία Συμπληρωματική Ανακοίνωση η οποία ήταν η συνέχεια της Πράσινης Βίβλου δίνοντας έμφαση στην αρχή της πλήρους ή μέγιστης εναρμόνισης, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να συνιστούν κανόνες πιο αυστηρούς από το σχετικό μέτρο της Ε.Ε.

Οι ενώσεις των καταναλωτών θεωρούν την αρχή της ελάχιστης εναρμόνισης, μέσω κοινοτικών οδηγιών, που περιέχεται ήδη στη Συνθήκη ως το καταλληλότερο μέσο για την προστασία των καταναλωτών, διότι επιτρέπει την προσαρμογή κάθε κράτους μέλους με βάση τις ιδιαίτερες συνθήκες που αντιμετωπίζει στον τομέα αυτόν.

Η διαδικασία διαβούλευσης που δρομολογήθηκε ως συνέχεια της Πράσινης Βίβλου του 2001 οδήγησε στην κοινή πεποίθηση ότι η έκδοση Οδηγίας με στόχο την εναρμόνιση των εθνικών κανόνων των Κρατών Μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές θα ήταν η κατάλληλη πολιτική παρέμβασης.

Συνεπώς το 2003 η Επιτροπή υιοθέτησε την Πρόταση Οδηγίας για τις Αθέμιτες Εμπορικές Πρακτικές, της οποίας σκοπός ήταν να καταστήσει σαφή τα δικαιώματα των καταναλωτών και πιο απλές τις διαδικασίες του ενδοκοινοτικού εμπορίου, μέσω ενός ενιαίου πλαισίου κανόνων για όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Το 2002, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε μία νέα στρατηγική πολιτική για τους καταναλωτές, προσδιορίζοντας τη γενική πολιτική προσέγγισή της για την πενταετία 2002-2006 και εστιάζοντας σε τρεις στόχους :

- Σε ένα υψηλό κοινό επίπεδο προστασίας καταναλωτών το οποίο σημαίνει εναρμόνιση με τα πλέον κατάλληλα μέσα ρύθμισης, τόσο των κανόνων για την ασφάλεια των αγαθών και των υπηρεσιών, όσο και εκείνων των οικονομικών και νομικών συμφερόντων προκειμένου να καταστούν ικανοί οι καταναλωτές να αγοράζουν με εμπιστοσύνη παντού στην Ε.Ε. και με οποιοδήποτε μέσο.
- Πραγματική θέση σε ισχύ των κανόνων προστασίας των καταναλωτών οι οποίοι αναφέρονται στη θέσπιση ενός διοικητικού πλαισίου συνεργασίας

μεταξύ των κρατών μελών και μηχανισμών αποζημίωσης υπέρ των καταναλωτών

- Κατάλληλη συμμετοχή των οργανώσεων καταναλωτών στις πολιτικές της Ε.Ε. Ειδικότερα θα πρέπει να υπάρχει επανεξέταση των μηχανισμών συμμετοχής των εκπροσώπων των καταναλωτών στη λήψη των αποφάσεων.

Σε ότι αφορά την στρατηγική υπέρ των καταναλωτών της Ε.Ε. έχει καταστεί σαφές ότι θα πρέπει να υπάρχει:

- υποστήριξη της εναρμόνιση της νομοθεσίας στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών,
- υποστήριξη της ταχείας εφαρμογής της νομοθεσίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, προκειμένου οι καταναλωτές που πραγματοποιούν αγορές στο Διαδίκτυο,
- υποστήριξη της αποτελεσματικότερη εφαρμογή της νομοθεσίας και της αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων επιβολής της,
- υποστήριξη της ενσωμάτωση των πολιτικών υπέρ των καταναλωτών σε όλους τους τομείς πολιτικών της Ε.Ε.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η δημιουργία ενός κοινού νομοθετικού πλαισίου και μηχανισμών ελέγχου της εφαρμογής της νομοθεσίας για τον καταναλωτή είναι σκόπιμη προκειμένου να στηριχτούν οι καταναλωτές σε όλες τις πολιτικές, τις δράσεις, και τα μέτρα που υιοθετούνται και να αξιοποιήσουν τα πλεονεκτήματα που τους προσφέρει η εσωτερική αγορά⁸.

1.3.1. ΑΣΦΑΛΗ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Για να προστατεύσει την υγεία και την ασφάλειά των πολιτών η ΕΕ και η κοινοτική νομοθεσία προβλέπει ότι οι παραγωγοί είναι υποχρεωμένοι να διαθέτουν στην αγορά ασφαλή προϊόντα. Ειδικότερα η οδηγία 2001/95 διευκρινίζει ότι παραγωγός δεν είναι μόνο αυτός που παράγει το προϊόν αλλά και:

⁸ Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2006, «Προστασία του καταναλωτή», Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

- Ο εκπρόσωπος του κατασκευαστή
- Ο εισαγωγέας του προϊόντος
- Οι άλλοι επαγγελματίες της αλυσίδας παραγωγής
- Ο διανομέας

Ειδικότερα, κάθε προϊόν που προσφέρεται στο πλαίσιο μιας εμπορικής δραστηριότητας και προορίζεται για τον καταναλωτή ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί από αυτόν, δεν θα πρέπει να παρουσιάζει κανέναν κίνδυνο ούτε μειωμένους κινδύνους σε χαμηλό επίπεδο σχετικούς με τη χρήση του προϊόντος σε κανονικές ή λογικά προβλεπόμενες συνθήκες.

Για να τηρηθεί η υποχρέωση γενικής ασφάλειας, οι παραγωγοί οφείλουν:

- Να προσφέρουν στους καταναλωτές κάθε πληροφορία σχετική με τον προβλεπόμενο κίνδυνο στο πλαίσιο μιας κανονικής ή εύλογης χρήσης
- Να λαμβάνουν μέτρα σχετικά με τα χαρακτηριστικά του προϊόντος.
- Για να τηρούν τα προϊόντα ένα υψηλό επίπεδο προστασίας οι παραγωγοί θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη
- Τα χαρακτηριστικά του προϊόντος,
- Τον αντίκτυπο αυτού του προϊόντος σε άλλα προϊόντα
- Την παρουσίαση του προϊόντος, τη σήμανσή του, τις ενδεχόμενες οδηγίες για τη χρήση του και για τη διάθεσή του,
- Τις κατηγορίες των καταναλωτών που βρίσκονται σε συνθήκες σοβαρού κινδύνου όσον αφορά τη χρήση του προϊόντος π.χ. παιδιά.

Επίσης, οι διανομείς οφείλουν να ενεργούν με επιμέλεια σε ότι αφορά την ασφάλεια των προϊόντων και ειδικότερα να μην προμηθεύουν προϊόντα που ξέρουν ή έπρεπε να εκτιμήσουν, με βάση τα στοιχεία πληροφόρησης που κατέχουν, ότι δεν πληρούν τις απαιτήσεις των κανονιστικών ρυθμίσεων.

Εκτός από αυτές τις γενικές κανονιστικές ρυθμίσεις, λαμβάνονται και τομεακές διατάξεις για να ληφθεί υπόψη ο πιο ευαίσθητος χαρακτήρας ορισμένων προϊόντων. Μεταξύ αυτών είναι οι διατάξεις για την επισήμανση σχετικά με τα

προϊόντα διατροφής, τα φαρμακευτικά προϊόντα, τα καλλυντικά, τις ηλεκτρικές συσκευές ή ακόμα τις διατάξεις για την ασφάλεια των παιχνιδιών.

Όταν ένα καταναλωτικό προϊόν ενός ορισμένου μοντέλου, ενός ορισμένου είδους θεωρείται επικίνδυνο, οι εποπτικές αρχές της αγοράς έχουν την αρμοδιότητα να λάβουν κάθε μέτρο που επιβάλλεται από τον επείγοντα χαρακτήρα και τη σοβαρότητα της κατάστασης, όπως η διακοπή των πωλήσεων ή η απόσυρση από την αγορά του εν λόγω προϊόντος.

Τα κράτη μέλη διαθέτουν μια σειρά εξουσιών που ασκούν ανάλογα με τη σοβαρότητα του κινδύνου. Ειδικότερα μπορούν:

- Να ζητήσουν κατάλληλους ελέγχους των χαρακτηριστικών ασφαλείας του προϊόντος
- Να απαιτήσουν όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για τα ενδιαφερόμενα μέρη
- Να λαμβάνουν δείγματα
- Να απαιτήσουν το προϊόν να φέρει τις ενδεδειγμένες προειδοποιήσεις όταν το προϊόν διατίθεται στο εμπόριο
- Να δίνουν την εντολή οι πιθανοί καταναλωτές του προϊόντος να ενημερώνονται για τον κίνδυνο και με τη δημοσίευση κατάλληλων προειδοποιήσεων
- Να απαγορευτεί προσωρινά η διάθεση στην αγορά
- Να δώσουν εντολή για την απόσυρση του προϊόντος από την αγορά ή για την ειδοποίηση των καταναλωτών.

Οι κοινοτικές κανονιστικές ρυθμίσεις επιβάλλουν επίσης σε αυτές τις αρχές την εφαρμογή συστημάτων ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ αυτών και της Επιτροπής. Εξάλλου κάθε κατάχρηση ή απουσία του σήματος CE σε συσκευασίες αποτελεί παραβίαση των κοινοτικών κανόνων και μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή αποτρεπτικών κυρώσεων, οι όροι των οποίων διευκρινίζονται στις νομοθεσίες των χωρών της Ένωσης⁹.

⁹ <http://ec.europa.eu/youreurope>

1.3.2. ΑΡΧΗ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ

Η ιδέα της αρχής της προφύλαξης γεννήθηκε από μία ανακοίνωση της Επιτροπής που εγκρίθηκε το Φεβρουάριο του 2000 σχετικά με την «προσφυγή στην αρχή της προφύλαξης», όπου ορίζει την έννοια αυτή και αναλύει τον τρόπο με τον οποίο προβλέπει να την εφαρμόσει. Η ανακοίνωση αυτή συμπληρώνει το Λευκό Βιβλίο για την Ασφάλεια των Τροφίμων (Ιανουάριος του 2000), καθώς και τη συμφωνία που συνήφθη στο Μόντρεαλ, το Φεβρουάριο του 2000, όσον αφορά το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια.

Στο εν λόγω έγγραφο, η Επιτροπή προσδιορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες έχει εφαρμογή η αρχή της προφύλαξης:

- τα επιστημονικά δεδομένα είναι ανεπαρκή ή αβέβαια ή δεν καταλήγουν σε οριστικά συμπεράσματα·
- από μια πρώτη επιστημονική αξιολόγηση προκύπτουν βάσιμοι φόβοι για δυνάμει επικίνδυνες επιδράσεις στο περιβάλλον και στην υγεία του ανθρώπου, των ζώων και των φυτών.

Στις δύο αυτές περιπτώσεις, οι κίνδυνοι που δημιουργούνται δεν συμβιβάζονται με το υψηλό επίπεδο προστασίας που επιδιώκει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην ανακοίνωση αναφέρονται επίσης τρεις κανόνες που καλό είναι να τηρούνται έτσι ώστε η αρχή της προφύλαξης να παρακολουθείται:

- διενέργεια πλήρους επιστημονικής αξιολόγησης από ανεξάρτητη Αρχή για τον προσδιορισμό του βαθμού επιστημονικής αβεβαιότητας
- αξιολόγηση των κινδύνων και των συνεπειών της απουσίας κοινοτικής δράσης
- συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διαφάνεια, στην επεξεργασία των σχεδιαζόμενων μέτρων.

Η Επιτροπή υπενθυμίζει επίσης ότι η εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης είναι δυνατόν να έχει ως αποτέλεσμα μια απόφαση για δράση ή μη δράση. Η απόφαση αυτή είναι συνάρτηση του βαθμού κινδύνου που θεωρείται «αποδεκτός». Ένα παράδειγμα πρακτικής εφαρμογής της αρχής της προφύλαξης από την Ένωση

ήταν η προσωρινή αναστολή των εγκρίσεων εμπορευματοποίησης γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών από το 1999 ως τον Μάιο του 2004¹⁰.

1.3.3. ΓΕΝΕΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Οι Γ.Τ.Ο είναι οργανισμοί των οποίων το γενετικό υλικό (DNA) δεν έχει τροποποιηθεί με πολλαπλασιασμό ή/και φυσικό ανασυνδυασμό, αλλά με την εισαγωγή τροποποιημένου γονιδίου ή γονιδίου που προέρχεται από άλλη ποικιλία ή είδος.

Η κοινοτική νομοθεσία ασχολείται με τους Γ.Τ.Ο ήδη από το 1998. Η δράση της Ένωσης αποβλέπει στην προστασία της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, τηρουμένων των κανόνων που διέπουν την ενιαία αγορά. Αφορά τη χρήση, την ελευθέρωση στο περιβάλλον, τη διάθεση στην αγορά και την ιχνηλασιμότητα των Γ.Τ.Ο, τόσο για τα τρόφιμα που προορίζονται για τον άνθρωπο, όσο και για τις ζωοτροφές. Επίσης, διαλαμβάνει την εφαρμογή των διατάξεων του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης για την βιοποικιλότητα, εις ό,τι αφορά τη διασυνοριακή διακίνηση των Γ.Τ.Ο.

Το 2004, έπειτα από πενταετή περίοδο κατά την οποία δεν χορηγήθηκε καμία νέα άδεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέτρεψε τη διάθεση στην αγορά μεταλλαγμένων τροφίμων ή τροφίμων που περιέχουν Γ.Τ.Ο, καθώς και την εμπορία και καλλιέργεια Γ.Τ σπόρων.

Προκειμένου να διατεθούν στην αγορά, οι Γ.Τ.Ο πρέπει πρώτα να υποβάλλονται σε αυστηρότατη αξιολόγηση και στη συνέχεια να επισημαίνονται κατά τρόπο σαφή, σύμφωνα με τα πρότυπα που ισχύουν για την επισήμανση και την ιχνηλασιμότητα των προϊόντων.

Το εργαστήριο αναφοράς για την αξιολόγηση των Γ.Τ.Ο είναι το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Επιτροπής (ΚΚΕρ). Αυτό συντονίζει το ευρωπαϊκό δίκτυο εργαστηρίων αναφοράς για τους Γ.Τ.Ο. Δραστηριοποιείται επίσης στην

¹⁰ <http://europa.eu>

ιγνηλάτηση, στην ταυτοποίηση και στον ποσοτικό προσδιορισμό των Γ.Τ.Ο που υπάρχουν στα τρόφιμα. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (ΕΑΑΤ/EFSA) παρέχει επιστημονικές γνώμες για τους ΓΤΟ¹¹.

1.3.4. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΑΠΟΦΑΣΗΣ

Η διαδικασία συναπόφασης (άρθρο 251 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) θεσπίστηκε με τη συνθήκη του Μάαστριχ. Παρέχει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την εξουσία να εκδίδει πράξεις από κοινού με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διαδικασία συναπόφασης περιλαμβάνει μία, δύο ή τρεις αναγνώσεις, με αποτέλεσμα να πολλαπλασιάζει τις επαφές μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου - τα δύο από κοινού νομοθετούντα όργανα - , καθώς και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην πράξη, η διαδικασία αυτή ενισχύει τη νομοθετική εξουσία του Κοινοβουλίου στους ακόλουθους τομείς: ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, δικαίωμα εγκατάστασης, παροχή υπηρεσιών, εσωτερική αγορά, εκπαίδευση (δράσεις ενθάρρυνσης), υγεία (δράσεις ενθάρρυνσης), καταναλωτές, διευρωπαϊκά δίκτυα (προσανατολισμοί), περιβάλλον (πρόγραμμα δράσης γενικού χαρακτήρα), πολιτισμός (δράσεις ενθάρρυνσης) και έρευνα (πρόγραμμα πλαίσιο).

Η διαδικασία συναπόφασης απλουστεύθηκε με τη συνθήκη του Άμστερνταμ για να αυξηθούν η αποτελεσματικότητα, η ταχύτητα και η διαφάνειά της και να ενισχυθεί ο ρόλος του Κοινοβουλίου. Επιπλέον, επεκτάθηκε σε νέους τομείς και, συγκεκριμένα, στον κοινωνικό αποκλεισμό, τη δημόσια υγεία και την καταπολέμηση της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Για να ενισχυθεί η δημοκρατικότητα της κοινοτικής δράσης, το Κοινοβούλιο πρέπει να μετέχει στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας. Για το λόγο αυτό, όλες οι νομοθετικές πράξεις που εκδίδονται με ειδική πλειοψηφία μπορούν να εμπíπτουν στη διαδικασία συναπόφασης. Στις περισσότερες περιπτώσεις, επομένως, η συναπόφαση στο Κοινοβούλιο συνδυάζεται με την ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο. Παρόλα αυτά, για τη λήψη αποφάσεων βάσει

¹¹ <http://europa.eu/>

ορισμένων διατάξεων της Συνθήκης, η συναπόφαση εξακολουθεί να συνυπάρχει με την ομοφωνία.

Η συνθήκη της Νίκαιας θέτει ως ένα βαθμό τέλος στην κατάσταση αυτή. Πράγματι, η Διακυβερνητική Διάσκεψη (Δ.Δ) της οποίας οι εργασίες άρχισαν τον Φεβρουάριο του 2000, τάχθηκε υπέρ της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής της συναπόφασης παράλληλα και συμπληρωματικά προς την επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο. Κατόπιν αυτού, επτά διατάξεις της Συνθήκης που η Δ.Δ αποφάσισε να υπαχθούν στην ειδική πλειοψηφία, υπόκεινται επίσης στη συναπόφαση. Οι διατάξεις αυτές αφορούν τα μέτρα ενθάρρυνσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων, τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις, τα ειδικά μέτρα στήριξης στο βιομηχανικό τομέα, τις δραστηριότητες που συνδέονται με την οικονομική και κοινωνική συνοχή (εκτός από τα διαρθρωτικά ταμεία), το καθεστώς των ευρωπαϊκών κομμάτων και, τέλος, τα θέματα θεωρήσεων διαβατηρίου, ασύλου και μετανάστευσης¹².

¹² <http://europa.eu/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Με τον όρο οριζόντιες πολιτικές, εννοούμε τους στόχους που τίθενται από την Ε.Ε, τα μέσα που χρησιμοποιούνται και τα μέτρα που παίρνονται από κοινού από τα κράτη μέλη της Ένωσης για να ενισχύσουν και να συμπληρώσουν τις πολιτικές τους σε πέντε μεγάλα πεδία των οικονομικών και των κοινωνικό – πολιτικών δραστηριοτήτων τους : την περιφερειακή ανάπτυξη, την κοινωνική πρόοδο, τη φορολογία, τον ανταγωνισμό και την προστασία του περιβάλλοντος.

Όλες αυτές οι πολιτικές ξεκίνησαν στα στάδια της τελωνειακής ένωσης και της κοινής αγοράς και συνεχώς εξελίσσονται για να επιταχύνουν τους υψηλότερους στόχους που έχουν τεθεί για τα στάδια της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και της πολιτικής ολοκλήρωσης.

2.1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες, η Ευρωπαϊκή Ένωση βοηθά στην ενίσχυση των εθνικών προσπαθειών με στόχο την ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα υπό το πνεύμα αλληλεγγύης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να ανταποκριθεί στην πρόκληση για την διασφάλιση της ειρήνης και της ευημερίας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Είναι γνωστό ότι με την ευρωπαϊκή διεύρυνση υπάρχει ο κίνδυνος να ενισχυθούν οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της Ένωσης. Από οικονομική άποψη, είναι γνωστό ότι η ελευθερία του διεθνούς εμπορίου, η τεχνολογική επανάσταση, καθώς και η κοινωνία της πληροφορίας, απαιτούν από τις επιχειρήσεις και τους υπηκόους των κρατών μελών της Ένωσης πολύ γρήγορη προσαρμογή σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Στην ταχέως μεταβαλλόμενη παγκόσμια οικονομία, οι πόλεις θα διαδραματίζουν όλο και πιο σημαντικό ρόλο, τόσο ως κινητήριες δυνάμεις των περιφερειακών και εθνικών οικονομιών όσο και ως κέντρα προώθησης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Οι περιφέρειες της νομισματικής ένωσης θα πρέπει να φανούν ευέλικτες ώστε να αντιμετωπίσουν τους οικονομικούς κραδασμούς και τις προκλήσεις από την μεταρρύθμιση των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

Οι εκπρόσωποι των τοπικών και περιφερειακών αρχών θα πρέπει να τονίσουν τη μεγάλη τους ικανοποίησή για τις επερχόμενες διευρύνσεις και θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη έμφαση στο πολιτικό άνοιγμα της Ευρώπης το οποίο θα συνοδεύεται από τις απαραίτητες προσπάθειες με σκοπό την ανάπτυξη της συνοχής, μέσω της αντιμετώπισης των οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών διαφορών στις περιφέρειές της και της προσαρμογής τους στις διαφορές αυτές, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να προστατεύει το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο και την εφαρμογή των αποφάσεων που ελήφθησαν στη Λισσαβόνα.

Η Ευρώπη αναγνωρίζεται ως μία πραγματική κοινότητα η οποία έχει ως βάση την αρχή της αλληλεγγύης. Επίσης η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να μεριμνά προκειμένου οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις να αξιοποιούνται με τρόπο αποτελεσματικό, η αρχή της επικουρικότητας να τηρείται και η διαχείριση να είναι απλούστερη.

2.1.1. ΑΡΧΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οι βασικές αρχές της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής είναι:

1. Να υπάρξει μία πραγματική κοινοτική περιφερειακή πολιτική και μία πραγματική πολιτική συνοχής.
2. Να διατηρηθεί μία πραγματική κοινοτική προσέγγιση η οποία θα επιτρέψει να ληφθούν υπόψη οι διάφορες καταστάσεις ανάπτυξης στην διευρυμένη Ευρώπη, σύμφωνα με απλά και διαφανή κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά θα πρέπει να προσδιοριστούν στο πλαίσιο μιας ενεργούς εταιρικής σχέσης με τις ενδιαφερόμενες τοπικές και περιφερειακές αρχές.

3. Στο πνεύμα της αρχής της επικουρικότητας, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές αποτελούν όχι μόνον το πιο κατάλληλο επίπεδο λήψης αποφάσεων, αλλά και το πλέον αποδοτικό επίπεδο εφαρμογής των δράσεων. Είναι αναγκαίο οι διαφορετικές βαθμίδες που βρίσκονται κοντά στους πολίτες να παίζουν σημαντικότερο ρόλο ώστε η κοινοτική δράση να συνειδητοποιηθεί καλύτερα από τους πολίτες και να επιτευχθεί αποτελεσματικότητα και απλοποίηση των κοινοτικών δράσεων.
4. Να συμπεριληφθεί η εδαφική διάσταση στον στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, ώστε να αντιμετωπιστεί πλήρως η ανησυχητική αύξηση των ανισοτήτων, από την άποψη της ανάπτυξης, μεταξύ των περιφερειών, αλλά και στο ίδιο το εσωτερικό τους. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται την σύλληψη μιας ισορροπημένης και πολύ-εστιακής ανάπτυξης, μία καλύτερη διάρθρωση της πόλης και της υπαίθρου της περιφερειακής ανάπτυξης και έναν μεγαλύτερο συντονισμό μεταξύ της περιφερειακής πολιτικής και των τομεακών πολιτικών.
5. Οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της ισόρροπης ανταγωνιστικότητας των περιφερειών θα πρέπει να κατέχουν σημαντική θέση στις προσπάθειες υπέρ του συντονισμού.
6. Το όριο του 0,45% του κοινοτικού Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση του προϋπολογισμού της περιφερειακής πολιτικής από το 2006 και μετά χωρίς να λησμονείται ότι θα χρειαστεί να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες ώστε να αυξήσουν τις προκλήσεις που συνδέονται με τη διεύρυνση και με τις άνισες επιπτώσεις που η παγκοσμιοποίηση έχει στις επιμέρους περιφέρειες.

2.1.2 ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η μελλοντική περιφερειακή πολιτική πρέπει να διαρθρωθεί γύρω από τρεις βασικούς άξονες:

1. Να διατηρεί τη συγκέντρωση στις περιφέρειες και στις χώρες των οποίων η ανάπτυξη παρουσιάζει καθυστέρηση, συμπεριλαμβανομένων και των περιφερειών που δεν πληρούν τα κριτήρια λόγω ενός απλού στατιστικού αποτελέσματος. Θα πρέπει επίσης να προβλέπονται μεταβατικά μέτρα για τις περιφέρειες οι οποίες λόγω της ευνοϊκής ανάπτυξης, έχουν υπερβεί το όριο του 75% στην ΕΕ των 15. Επίσης, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι πόλεις στα προγράμματα αυτά καθώς σύμφωνα με το άρθρο 299 της Συνθήκης θα πρέπει να εξακολουθήσει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στις απόκεντρες περιφέρειες και στις πολύ αραιοκατοικημένες περιοχές.

2. Να καθοριστεί ένας νέος Στόχος με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- – Να δοθεί προτεραιότητα στους μείζονες παράγοντες της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας όπως στην προσβασιμότητα, στην έρευνα και καινοτομία, στην εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση, στην κοινωνία της πληροφορίας, μέσω της εφαρμογής μιας πραγματικής στρατηγικής ανάπτυξης, κάνοντας δυνατή μία πιο ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη.
- – Εκτός από της ζωτικής σημασίας αγροτική διάσταση της περιφερειακής ανάπτυξης, θα πρέπει να υπάρξει μία ουσιαστική αστική διάσταση που να έχει υπόψη τα ιδιαίτερα προβλήματα και τις εσωτερικές ανισότητες που αντιμετωπίζουν οι αστικές περιφέρειες. Αυτό θα πρέπει να κάνει δυνατή την αύξηση των δυνατοτήτων μεγέθυνσης και των ευκαιριών ανάπτυξης, σύμφωνα με τους στόχους των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων του Λουξεμβούργου, της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ.
- – Να ληφθεί υπόψη η κατάσταση ορισμένων ειδικών περιοχών και να επιδιωχθεί η διατήρηση των βασικών υπηρεσιών οικονομικού ενδιαφέροντος και η προώθηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- – Να υπάρξει μέριμνα ώστε να ισχύουν διαφανείς κανόνες κατά την κατανομή των κοινοτικών πόρων ανά περιφέρεια και σε συνάρτηση με την αντικειμενική κατάσταση της ανάπτυξής τους, με βάση ορισμένους απλούς, συγκρίσιμους και διαφανείς δείκτες που καταρτίζονται σε περιφερειακή κλίμακα.

3. Να προωθηθεί η πτυχή της συνεργασίας ως κοινοτική πρωτοβουλία και να ληφθούν υπόψη οι διακρατικές και διαπεριφερειακές πτυχές ως παράγοντες που βοηθούν με σαφή τρόπο στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Στο πλαίσιο αυτό είναι σκόπιμο να βελτιωθεί και να εντατικοποιηθεί η συνεργασία:

- – με την κατάρτιση ανακοίνωσης, εκ μέρους της Επιτροπής, για την κοινοτική πρωτοβουλία Interreg, η οποία δεν υπόκειται στους κανονισμούς για τα Διαρθρωτικά Ταμεία,
- – με την εφαρμογή του Interreg κατά τρόπο διαφορετικό από αυτόν με τον οποίο εφαρμόζονται τα εθνικά προγράμματα που αφορούν την ολοκλήρωση,
- – με την σαφή ενίσχυση της ευθύνης των τοπικών και περιφερειακών αρχών στον τομέα της ανάπτυξης, της διαχείρισης και του ελέγχου των προγραμμάτων συνεργασίας,
- – με την δημιουργία ενός πρακτικού κοινοτικού νομικού μέσου το οποίο θα βασίζεται στην εμπειρία που αποκτήθηκε και θα απλοποιεί την εφαρμογή της διευρωπαϊκής συνεργασίας, τόσο στα εσωτερικά σύνορα όσο και στα εξωτερικά,
- – με την βελτίωση της συνεργασίας στα νέα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ χάρη σε έναν πραγματικά συντονισμένο προγραμματισμό και στην συντονισμένη εφαρμογή μεταξύ του Interreg και των TACIS, CARDS και MEDA13.

2.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η κοινωνική ανάπτυξη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημοκρατία. Ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου απαιτεί τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως με το διάλογο μεταξύ εταίρων.

¹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003, «Το πολιτικό μέλλον της ευρωπαϊκής συνοχής», Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Είναι αναγκαίο να προβλεφθούν στο πλαίσιο των οικονομικών πολιτικών ορισμένες διαρθρωτικές ενέργειες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο προκειμένου να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα της ανάπτυξης και να εμποδιστεί η εμφάνιση πολύ μεγάλων ανισοτήτων.

Η Ένωση επιδιώκει ιδίως του εξής στόχους:

- όλες οι χώρες να θέσουν συγκεκριμένους στόχους κοινωνικής ανάπτυξης που θα τοποθετούνται χρονικά σε κλίμακα ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξής τους
- να προωθήσει τα κοινωνικά δικαιώματα παρακινώντας τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν την τήρηση της εφαρμογής τους στην πράξη
- η μείωση των τεράστιων ανισοτήτων να αποτελέσει ειδικό στόχο των πολιτικών κοινωνικής ανάπτυξης
- οι πολιτικές συνεργασίας και παροχής βοήθειας να συντονιστούν καλύτερα
- οι πολιτικές που οργανώνονται από διεθνή όργανα να ενσωματώσουν σαφώς στην κοινωνική ανάπτυξη
- η διεθνής ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων να ενισχύει την ανάπτυξη.

Στο διμερές πλαίσιο, η ΕΕ θα πρέπει να δεσμευτεί για:

- την παροχή προτεραιότητας στα προγράμματα συνεργασίας για την ανάπτυξη που συμφωνήθηκαν μεταξύ της ΕΕ και των εταίρων της, στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην καταπολέμηση της φτώχειας
- την παροχή προτεραιότητας στη χορήγηση βοήθειας και εμπορικών προτιμήσεων σε χώρες που δεσμεύονται με συγκεκριμένες και αποτελεσματικές στρατηγικές κοινωνικής ανάπτυξης.

Το πρόβλημα των πόρων για την ανάπτυξη θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με πολύ ευρύτερη προοπτική σύμφωνα με τους εξής άξονες:

- εφαρμογή εσωτερικών πολιτικών που να προσανατολίζονται στην αποτελεσματικότητα και στην ισότητα όπως εξασφάλιση αποτελεσματικής πρόσβασης στους παραγωγικούς πόρους και στις αγορές, επαναπροσανατολισμός των δημόσιων δαπανών σε συγκεκριμένους στόχους κοινωνικής ανάπτυξης κ.α.

- υποστήριξη των ροών των κεφαλαίων, μεταφοράς της τεχνολογίας και τεχνογνωσίας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες και σε εκείνες που διέρχονται μεταβατική περίοδο.

Η ΕΕ θα συνεχίσει τις προσπάθειές της για τον περιορισμό της φτώχειας και την ομαλή ενσωμάτωση όλων των στοιχείων των κοινωνιών της. Η ΕΕ θεωρείται ως ο πρώτος χορηγός βοήθειας για την ανάπτυξη και παρέχει σημαντική συμβολή στις διεθνείς ενέργειες¹⁴.

2.2.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η παγκοσμιοποίηση αναγνωρίζεται ως μια προοδευτική ολοκλήρωση των οικονομιών και των κοινωνιών και προχωρά με βάση τις νέες τεχνολογίες, τις νέες οικονομικές σχέσεις και τις εθνικές και διεθνείς πολιτικές ενός ευρέως φάσματος συντελεστών όπως για παράδειγμα κυβερνήσεων, διεθνών οργανώσεων, επιχειρήσεων, των ΜΜΕ και της κοινωνίας των πολιτών.

Η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε σημαντικά πλεονεκτήματα σε μεγάλο αριθμό προσώπων παγκοσμίως καθώς ιδρύθηκαν θέσεις εργασίας καλύτερης ποιότητας και υψηλότερη αμοιβή σε περιοχές του κόσμου όπου η επιβίωση των πληθυσμών μέχρι τότε εξαρτώνταν από τη γεωργία.

Τα πλεονεκτήματα της παγκοσμιοποίησης συνεχίζουν να είναι άνισα μεταξύ χωρών και στο εσωτερικό των χωρών ενώ τα αποτελέσματα της οικονομικής ολοκλήρωσης σε παγκόσμιο επίπεδο δεν είναι ισοβαρή και συχνά καθόλου ευνοϊκά για τους ευάλωτους συντελεστές, είτε πρόκειται για περιοχές, κλάδους ή εργαζομένους. Για να γίνει πραγματικά βιώσιμη, η παγκοσμιοποίηση θα πρέπει να εξασφαλιστεί μια δικαιότερη κοινωνική ανάπτυξη για όλους.

¹⁴ www.europa.eu.int

2.2.1.1 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να εξασφαλίσει ότι η οικονομική πρόοδος της παγκοσμιοποίησης θα συνοδεύεται από κοινωνική πρόοδο. Λόγω της εμπειρίας που διαθέτει σε θέματα περιφερειακής ολοκλήρωσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί κατάλληλο πρότυπο οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης.

Η Ένωση έχει δημιουργήσει μια ενιαία αγορά που επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, των υπηρεσιών, των κεφαλαίων και των προσώπων και ενισχύεται από την εφαρμογή της οικονομικής και νομισματικής Ένωσης.

Εφαρμόζει πολιτικές που αλληλοενισχύονται αμοιβαία ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης, της κοινωνικής προόδου και ενός βιώσιμου περιβάλλοντος.

Το σύστημα της Ένωσης κατέστησε δυνατό και η οικονομική ολοκλήρωση μπορεί να επιφέρει βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των ευρωπαϊών πολιτών, ιδίως στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέλη.

Συνεπώς, η Ένωση έδωσε προσοχή σε ισχυρές θεσμικές δομές, στη μεταξύ τους διάδραση, στη συμμετοχή των συντελεστών μέσω του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου, στα θεμελιώδη πρότυπα εργασίας όπως η έλλειψη διακρίσεων στην απασχόληση και η ισότητα ανδρών και γυναικών, στα ελάχιστα πρότυπα στους τομείς της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία και στις συνθήκες εργασίας, σε ισχυρά εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας, στην επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο, στην ποιότητα της απασχόλησης και, γενικότερα, στο σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση γνωρίζει εδώ και πολύ καιρό ότι οι προσπάθειές της για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση είναι αναγκαίο να αντανakλά τις εξωτερικές πολιτικές της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία των διαφόρων

συμφωνιών της για οικονομικές εταιρικές σχέσεις για να συμπεριλάβει τα αναγκαία στοιχεία μιας βιώσιμης παγκοσμιοποίησης.

Τροποποίησε τις εξωτερικές πολιτικές της με βάση τους δεσμούς μεταξύ εμπορίου και ανάπτυξης, την ανάπτυξη, την αναπτυξιακή συνεργασία με άξονα την καταπολέμηση της φτώχειας, τα θεμελιώδη πρότυπα της εργασίας, την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων, το περιβάλλον, τη βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά και το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον εκδημοκρατισμό.

Η Ένωση ενσωμάτωσε τα στοιχεία αυτά στις διμερείς συμφωνίες που συνάπτει με όλες σχεδόν τις χώρες και με πολλές περιφερειακές ενώσεις και μέσω του συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσέφερε προτιμησησική πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά σε όσες αναπτυσσόμενες χώρες τηρούν με αποτελεσματικό τρόπο τα θεμελιώδη πρότυπα εργασίας.

Τόνισε, επίσης τις διαφορετικές διαδικασίες περιφερειακής ολοκλήρωσης οι οποίες επιτρέπουν την καλύτερη ενσωμάτωση στην παγκόσμια οικονομία και κατά συνέπεια τη μεγιστοποίηση των πλεονεκτημάτων της παγκοσμιοποίησης για τα μέλη τους.

Επίσης η Ένωση επιδιώκει να δημιουργήσει μια ζώνη σταθερότητας και ευημερίας με τις γειτονικές της χώρες στα ανατολικά και νότια σύνορά της ενώ δεν παραμελεί τον ιδιωτικό τομέα ο οποίος θα πρέπει να συμμετάσχει συμπληρωματικά στις προσπάθειες για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση.

Αν και η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύεται, με τις πολιτικές της, με δραστήριο τρόπο υπέρ της κοινωνικής διάστασης της παγκοσμιοποίησης, οι προσπάθειες της θα πρέπει να ενταθούν τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Τα διαρθρωτικά ταμεία θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την καλύτερη υλοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών.

Οι αρμόδιοι συντελεστές θα πρέπει να προβλέπουν, να θέτουν σε εφαρμογή και να απορροφούν τις αλλαγές. Για την καλύτερη αξιολόγηση των κοινωνικών επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης και για την επικέντρωση καλύτερων δραστηριοτήτων εξωτερικής βοήθειας, η ΕΕ επιδιώκει να προωθήσει την

ενσωμάτωση της κοινωνικής διάστασης κατά τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των διαφόρων προγραμμάτων και σχεδίων της στις περιφέρειες και στις τρίτες χώρες.

Οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέρ των αναπτυσσόμενων χωρών δεν θα πρέπει πάντως να καλύπτουν το σημαντικό τμήμα της ευθύνης αυτών των τελευταίων για τη διαχείριση της παγκοσμιοποίησης και την κοινωνική της ανάπτυξη.

Επίσης είναι αναγκαία η συμβολή των διεθνών οργανισμών για μια βιώσιμη παγκοσμιοποίηση, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αξιοπρεπούς εργασίας. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και το σύνολο των οργάνων του ΟΗΕ θα πρέπει να συμμετάσχουν με συνεκτικό και συντονισμένο τρόπο για την επίτευξη αυτού του στόχου¹⁵.

2.2.2. Η ΑΤΖΕΝΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το έμβλημα της ΕΕ για την κοινωνική πολιτική είναι "Μια κοινωνική Ευρώπη στην παγκόσμια οικονομία : θέσεις εργασίας και νέες ευκαιρίες για όλους".

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι το όραμα που ενώνει βασίζεται στην αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με βάση την ισορροπημένη οικονομική μεγέθυνση και τη σταθερότητα των τιμών, μια εξαιρετικά ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία αγοράς που επιδιώκει την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο, υψηλό επίπεδο προστασίας και αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

Η Επιτροπή δεσμεύεται σε ότι αφορά τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου καθώς και την προώθηση της κοινωνικής

¹⁵ www.europa.eu.int

συνοχής, στο πλαίσιο τόσο της στρατηγικής της Λισσαβόνας όσο και της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.

Η Ατζέντα για την κοινωνική πολιτική τονίζει τις προτεραιότητες που θα πρέπει να καθοδηγούν τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα αυτό.

Η ανασκόπηση της Ατζέντας Κοινωνικής Πολιτικής υποστηρίζει την ενδιάμεση αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας, που βασίστηκε στην ανάπτυξη και την απασχόληση και διαδραμάτισε βασικό ρόλο σχετικά με την προώθηση της κοινωνικής διάστασης της οικονομικής μεγέθυνσης.

Οι αρχές της κοινωνικής πολιτικής για την ΕΕ είναι:

- - η περαιτέρω εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής προσέγγισης που θα εξασφαλίζει θετική αλληλεπίδραση μεταξύ της οικονομικής πολιτικής, της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής για την απασχόληση
- - η προώθηση της ποιότητας η οποία επιτρέπει τη βελτίωση του ανθρώπινου και του κοινωνικού κεφαλαίου
- - ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας σύμφωνα με τις σημερινές απαιτήσεις των κοινωνιών μας
- - ο συνυπολογισμός του «κόστους της απουσίας κοινωνικής πολιτικής»

Η προστιθέμενη αξία της Ατζέντας της Κοινωνικής Πολιτικής είναι αναμφισβήτητη και διευκολύνει τον εκσυγχρονισμό των εθνικών συστημάτων σε ένα περιβάλλον ριζικών οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών. Επίσης υποστηρίζει την αρμονική λειτουργία της ενιαίας αγοράς εξασφαλίζοντας το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των κοινών αξιών.

Η κοινωνική Ατζέντα αναπτύσσει διττή στρατηγική. Ειδικότερα:

Πρώτον, δίνει έμφαση στη συμβολή της στην αύξηση της εμπιστοσύνης των πολιτών η οποία είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διαχείριση της διαδικασίας αλλαγής και διαδραματίζει βασικό ρόλο εξαιτίας της επίδρασής της στην οικονομική ανάπτυξη. Η Ατζέντα περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο ο συνδυασμός των κοινοτικών μέσων μπορεί να ενισχύσει την ποιότητα της

εφαρμογής της και αναφέρει στο θέμα αυτό τρεις βασικές προϋποθέσεις επιτυχίας όπως α) διαγενεαλογική προσέγγιση, β) σύμπραξη για την αλλαγή και γ) ανάγκη αξιοποίησης των ευκαιριών που προσφέρει η παγκοσμιοποίηση.

Δεύτερον, παρουσιάζει τις κύριες ενέργειες, οι οποίες περιλαμβάνονται σε δύο βασικές ενότητες που καλύπτονται από τους στρατηγικούς στόχους της Επιτροπής για το διάστημα 2005-2009. Αυτές οι ενέργειες είναι (α) απασχόληση και, σε σύνδεση με αυτό (β) ίσες ευκαιρίες και κοινωνική ένταξη. Η Ατζέντα συνδυάζει την ενοποίηση ενός κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου με την εφαρμογή διαφόρων ενεργειών που ανταποκρίνονται σε ιδιαίτερες ανάγκες και ευθυγραμμίζεται με το έμβλημα «Ενωμένοι στην πολυμορφία», που διακηρύσσει το σχέδιο συνταγματικής συνθήκης.

2.2.2.1. ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ– ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Η Ατζέντα επιδιώκει τον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, μέσω της βελτίωσης της συλλογικής ικανότητας δράσης και προσφοράς νέων ευκαιριών σε όλους.

Οι βασικές κινητήριες δυνάμεις της αλλαγής θα ενισχυθούν έως το τέλος της παρούσας δεκαετίας ενώ θα συνεχίσουν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις όπως χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, ανεργία, φτώχεια, ανισότητες και διακρίσεις.

Με τον εκσυγχρονισμό των κοινωνικών πολιτικών, τα προτεινόμενα μέτρα είναι σχεδιασμένα προκειμένου να δώσουν τη δυνατότητα στους πολίτες να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τις αλλαγές αυτές.

Για την εφαρμογή της Ατζέντας Κοινωνικής Πολιτικής, η ΕΕ διαθέτει μια σειρά μέσων όπως τη νομοθεσία, τον κοινωνικό διάλογο, χρηματοδοτικά μέσα όπως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το πρόγραμμα PROGRESS, – την ανοικτή μέθοδο συντονισμού και των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και την αρχή της ενσωμάτωσης.

Η σχέση μεταξύ του ΕΚΤ και του πολιτικού πλαισίου που ορίζει η Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής θα ενισχυθεί και το ΕΚΤ θα υποστηρίξει τις πολιτικές των κρατών μελών που εφαρμόζουν τις κατευθυντήριες γραμμές.

Το ΕΚΤ επενδύει στην εφαρμογή των πολιτικών που εγκρίνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και εκπονούνται στα κράτη παρά το γεγονός ότι σέβεται την ιδιαίτερη κατάσταση σε κάθε χώρα. Η επένδυση στην κατάρτιση των ανθρώπων και η προώθηση ενός κοινωνικού κεφαλαίου που θα είναι σε θέση να δημιουργήσει εμπιστοσύνη και να ευνοήσει τις συμπράξεις, επηρεάζει την υλοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών στόχων και των στόχων απασχόλησης. Με αυτόν τον τρόπο συμβάλουν στην κάλυψη της καθυστέρησης που παρατηρείται στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων.

Στα κράτη – μέλη και στις περιφέρειες που θα είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από το προτεινόμενο κονδύλι, οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες είναι μεγάλες, οι στόχοι της ανάπτυξης και της συνοχής δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς κοινοτική χρηματοδότηση.

Στα κράτη – μέλη που θα λαμβάνουν χρηματοδότηση από το κονδύλι «περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση», το ΕΚΤ θα διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο αφού θα υποστηρίξει τις ανταλλαγές εμπειριών.

Η συμπληρωματικότητα μεταξύ της Ατζέντας και της ενδιάμεσης αναθεώρησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας και της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη, καθιστά αναγκαίο το συνδυασμό με άλλες κοινοτικές πολιτικές όπως την πολιτική για την εσωτερική αγορά, τη βιομηχανία, τον ανταγωνισμό και το εμπόριο. Η προσέγγιση αυτή συγχέεται με τον πλήρη συνυπολογισμό της κοινωνικής διάστασης και της διάστασης της απασχόλησης στις άλλες κοινοτικές πολιτικές και αντίστροφα.

Η Ατζέντα μπορεί να επιτύχει μόνο με τη συμμετοχή όλων των συνιστωσών του ευρωπαϊκού πληθυσμού και η αλλαγή θα πρέπει να βασίζεται σε μια νέα διαγενεαλογική προσέγγιση. Επίσης, οι στόχοι της απασχόλησης, της αλληλεγγύης

και της κοινωνικής ένταξης είναι στενά συνδεδεμένοι με την παγκόσμια οικονομία, την ανταγωνιστικότητα και την ελκυστικότητα της Ευρώπης.

Η διαγενεαλογική προσέγγιση: ευκαιρίες για τους νέους

Πράσινο βιβλίο για τη διαγενεαλογική διάσταση

Οι αλλαγές που δημιούργησε η δημογραφική εξέλιξη του ευρωπαϊκού πληθυσμού, η ανάγκη προσαρμογής στα συστήματα κοινωνικής προστασίας και συνταξιοδότησης στις αλλαγές αυτές και τέλος η ανάγκη σύνδεσης του προβληματισμού αυτού με το ζήτημα της μετανάστευσης θεωρούνται σημαντικά θέματα. Συνεπώς είναι αναγκαία η ανάλυση των προκλήσεων που θα αντιμετωπιστούν στο μέλλον σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ των γενεών και τη θέση των οικογενειών.

Συμβολή στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τη νεολαία

Η δέσμευση των κοινωνικών εταίρων με τη μορφή μιας διαγενεαλογικής εταιρικής σχέσης θα βοηθήσει σημαντικά στην εν λόγω πρωτοβουλία, καθώς και στην ενσωμάτωση της διάστασης της νεολαίας στις στρατηγικές απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης.

Σύμπραξη για την αλλαγή

Η σύμπραξη μεταξύ των δημόσιων αρχών, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών είναι το κλειδί της επιτυχίας των ευρωπαϊκών πολιτικών. Πρέπει επίσης να γίνει ο απολογισμός και να εκτιμηθεί η πρόοδος που πραγματοποιήθηκε σχετικά με τη συμμετοχή όλων των συντελεστών στην εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών.

Εξωτερική διάσταση

Η έκθεση της Παγκόσμιας Επιτροπής για την Κοινωνική Διάσταση της Παγκοσμιοποίησης καθώς και οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεωρούνται

η κατάλληλη βάση για την επίτευξη ικανοποιητικής προόδου σχετικά με την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της παγκοσμιοποίησης.

Η Ατζέντα επιδιώκει να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ανταλλαγές εμπειριών μεταξύ της ΕΕ και των εταίρων της σε ότι αφορά τη στενή σχέση της οικονομικής και της κοινωνικής προόδου, έχοντας υπόψη τον αντίκτυπο του εξωτερικού εμπορίου στην ανταγωνιστικότητα με τις υποψήφιες χώρες, τις γειτονικές χώρες, τις βιομηχανικές χώρες, τις αναδύμενες οικονομίες και τις αναπτυσσόμενες χώρες

Με τους διεθνείς οργανισμούς, όπως οι ΟΟΣΑ, ΟΗΕ και με τους οργανισμούς που συμμετέχουν στην οικονομική διακυβέρνηση όπως ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα και ΠΟΕ, θα πρέπει να υπάρξει ουσιαστική συνεργασία.

Η προώθηση της αξιοπρεπούς απασχόλησης για όλους θα πρέπει να αποτελεί παγκόσμιο στόχο σε όλα τα επίπεδα ο οποίος θα εντάσσεται στο πλαίσιο της υλοποίησης των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας, των δεσμεύσεων της παγκόσμιας συνόδου κορυφής για την κοινωνική ανάπτυξη και της οικονομικής διακυβέρνησης.

2.2.2.2 ΟΙ ΔΥΟ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Πορεία προς την πλήρη απασχόληση

Για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη της απασχόλησης, η Ευρώπη χρειάζεται μεγαλύτερο αριθμό ενεργών εργαζομένων οι οποίοι να είναι και πιο παραγωγικοί. Με αυτόν τον τρόπο θα εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη, καταπολέμηση της ανεργίας και των περιφερειακών ανισοτήτων και προώθηση της κοινωνικής συνοχής.

Η Ευρώπη πρέπει επομένως να αναλάβει δράση σχετικά με την ποσότητα και την ποιότητα της απασχόλησης καθώς και την παραγωγικότητα της εργασίας ενώ θα πρέπει να προβληματιστεί για τον τρόπο αντιμετώπισης του ζητήματος της οικονομικής μετανάστευσης.

Στο πλαίσιο της αναθεώρησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας, η Επιτροπή πρότεινε μια ανανεωμένη φάση η οποία βασίζεται σε νέες κατευθυντήριες γραμμές και η οποία θα συνδέεται με τον εξορθολογισμό της διαδικασίας συντονισμού της οικονομικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι τέσσερις προτεραιότητες που προτείνονται όσον αφορά την απασχόληση έχουν ως σκοπό:

- - την αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων
- - την προσέλκυση της εισόδου και της παραμονής περισσότερων ατόμων στην αγορά εργασίας
- - μεγαλύτερες και αποτελεσματικότερες επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο
- - εξασφάλιση αποτελεσματικής εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων μέσω της καλύτερης διακυβέρνησης.

Στο πλαίσιο της αυξανόμενης οικονομικής ολοκλήρωσης και της εντατικοποίησης του ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, η ΕΕ θα πρέπει να είναι ικανή να προβλέπει, να προκαλεί και να αντιμετωπίζει καλύτερα τις οικονομικές αλλαγές οι οποίες επιταχύνονται και αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία.

Η πείρα έδειξε ότι μια ενεργός προσέγγιση είναι ταυτόχρονα αναγκαία και δυνατή και η Επιτροπή θα πρέπει να αναπτύξει στρατηγική γύρω από τέσσερα στοιχεία:

- - καλύτερη αλληλεπίδραση των ευρωπαϊκών πολιτικών που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση και την υποστήριξη των αναδιαρθρώσεων.
- - μεγαλύτερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων
- - μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των πολιτικών μέτρων και των χρηματοοικονομικών μέσων που είναι διαθέσιμα για την υλοποίησή τους
- - μεγαλύτερη σύνδεση μεταξύ της ΕΣΑ και της εξέλιξης των νομικών πλαισίων και των συμφωνιών των κοινωνικών εταίρων

Επομένως, η Επιτροπή προτείνει την έκδοση ενός πράσινου βιβλίου για την εξέλιξη του εργατικού δικαίου στο οποίο θα αναλύει τις σημερινές τάσεις σχετικά με τα νέα πρότυπα εργασίας και το ρόλο του εργατικού δικαίου στην αντιμετώπιση αυτών των εξελίξεων, προφέροντας ένα πιο ασφαλές περιβάλλον που θα ενθαρρύνει τις αποτελεσματικές μεταβάσεις στην αγορά εργασίας.

Το 2005 η Επιτροπή πρότεινε μια πρωτοβουλία σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων στο πλαίσιο της βελτίωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων. Σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, η Επιτροπή θα προτείνει μια νέα στρατηγική για την περίοδο 2007-2012 η οποία έχει να κάνει με την μείωση των ατυχημάτων και των ασθενειών που σχετίζονται με την εργασία, αύξηση της παραγωγικότητας, περιστολή του κόστους, ενίσχυση της ποιότητας στην εργασία και αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου της Ευρώπης.

Η νέα στρατηγική θα πρέπει να επικεντρωθεί σε νέους και νεοεμφανιζόμενους κινδύνους και στη διαφύλαξη των ελάχιστων επιπέδων προστασίας στον τόπο εργασίας και στους εργαζόμενους που δεν καλύπτονται επαρκώς.

Επίσης θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα των υπηρεσιών πρόληψης, στην εκπαίδευση για την υγεία και την ασφάλεια, καθώς και σε άλλα μέσα που διασφαλίζουν την καλύτερη εφαρμογή των προτύπων υγείας και ασφάλειας.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει να προωθεί την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων προκειμένου να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία των πρακτικών αυτών σε συνεργασία με τα κράτη – μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η δημιουργία μιας πραγματικής ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας και η εξασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της απαιτούν την εξάλειψη των υπαρχουσών άμεσων και έμμεσων φραγμών και την εκπόνηση πολιτικών που

δημιουργούν συνθήκες τέτοιες ώστε οι ενδιαφερόμενοι συντελεστές να μπορούν να αντλούν το μεγαλύτερο δυνατό όφελος από τον ευρωπαϊκό χώρο.

Μια πιο συνεκτική κοινωνία: Ίσες ευκαιρίες για όλους

Όλα τα κράτη – μέλη έχουν ξεκινήσει μεταρρυθμίσεις των συστημάτων τους κοινωνικής ασφάλισης με σκοπό να θέσουν κοινούς στόχους. Η μέθοδος αυτή αρχικά εφαρμόστηκε για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας και στη συνέχεια στον τομέα των συντάξεων. Αναγνωρίστηκε από διάφορους εταίρους όπως εθνικές κυβερνήσεις, κοινωνικούς εταίρους, κοινωνία των πολιτών, περιφερειακούς και τοπικούς φορείς οι οποίοι ζήτησαν να αρχίσει από το 2006 μια διαδικασία για τους τομείς της υγείας και της μακροχρόνιας περίθαλψης, που θα είναι σημαντική για τη διάρθρωση των μεταρρυθμίσεων στις τρεις κοινές θεματικές ενότητες της καθολικής πρόσβασης, της ποιότητας και της χρηματοοικονομικής βιωσιμότητας.

Η ποιότητα της εφαρμογής θα πρέπει να βελτιωθεί περισσότερο ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των εθνικών μεταρρυθμίσεων. Στόχος είναι η καταπολέμηση της φτώχειας και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης.

Στην κοινωνική Ατζέντα η Επιτροπή θα συνεχίσει το διάλογο σχετικά με τις εθνικές μεταρρυθμίσεις για το ελάχιστο εισόδημα για το οποίο έχει ήδη δεσμευτεί. Επίσης η Επιτροπή θα προτείνει ένα ευρωπαϊκό έτος καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο οποίο έτος θα εκτιμηθεί η πρόοδος που επιτεύχθηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας σχετικά με την επισήμανση των ιδιαίτερων κινδύνων στους οποίους είναι εκτεθειμένες οι πιο ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού¹⁶.

2.3. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

¹⁶ <http://eur-lex.europa.eu>, [COM\(2005\) 33](#)

2.3.1.ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

2.3.1.1 ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Ο υγιής ανταγωνισμός είναι η βασική συνισταμένη της ενιαίας αγοράς, αλλά ο αθέμιτος ανταγωνισμός στον φορολογικό τομέα ανησυχεί ακόμα, λόγω των αρνητικών επιπτώσεων που μπορεί να έχει, ιδιαίτερα στα φορολογικά έσοδα των κρατών μελών, στην κατανομή των οικονομικών πόρων στα πλαίσια της ΕΕ, και στην ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Η επιδείνωση της φορολογικής κατάστασης εκδηλώνεται με συρρίκνωση της φορολογικής βάσης, η οποία προκύπτει τόσο από το φορολογικό ανταγωνισμό όσο και από την ανάπτυξη της παραοικονομίας.

Το πρώτο φαινόμενο έχει σαν αιτία την διαφοροποίηση των πραγματικών φορολογικών συντελεστών, ενώ το δεύτερο στις απόλυτες τιμές των συντελεστών αυτών. Η φορολογική συρρίκνωση δεν φαίνεται να επηρεάζει το συνολικό επίπεδο των φορολογικών εσόδων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Τα τελευταία 15 χρόνια, τα έσοδα αυτά παρέμειναν σταθερά ή σημείωσαν μικρή αύξηση σε ποσοστά ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση ωστόσο, ενώ η φορολόγηση της εργασίας αυξήθηκε, η φορολόγηση των άλλων συντελεστών παραγωγής εκτός της εργασίας περιορίστηκε συνολικά.

Η κινητικότητα εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πολύ μικρότερη σε σχέση με την κινητικότητα του κεφαλαίου. Ειδικότερα η παγκοσμιοποίηση και η εγγύτερη ολοκλήρωση των αγορών κεφαλαίου καθώς και η ταχύτερη διείσδυση νέων τεχνολογιών επικοινωνίας έχουν ενισχύσει σημαντικά την κινητικότητα των δραστηριοτήτων σε διεθνές επίπεδο, και ιδιαίτερα στο χρηματοπιστωτικό κλάδο.

Ενώ η ελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών έχει βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της κατανομής των πόρων και έχει μειώσει τις δαπάνες χρηματοδότησης, ενώ παράλληλα έχει διευρύνει και το πεδίο του φορολογικού σχεδιασμού και έχει αυξήσει τις ευκαιρίες για φορο-αποφυγή και φορο-διαφυγή,

βοηθώντας έτσι τον περιορισμό της φορολογικής βάσης σε πολλές χώρες του κόσμου.

Το Συμβούλιο συμφώνησε ότι η ελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων θα πρέπει να συνοδεύεται από τα κατάλληλα φορολογικά μέτρα και να ασκείται αυξημένη πίεση στη φορολογία, λόγω της ανάγκης χρηματοδότησης των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης για την κάλυψη του ηλικιωμένου τμήματος του πληθυσμού καθώς και εκείνου που υφίσταται τις συνέπειες της επιδεινούμενης ανεργίας.

Η αυξανόμενη πίεση επί της φορολογητέας ύλης τείνει να αποτελέσει και σημαντικό κίνητρο για φορο-αποφυγή και φορο-διαφυγή μέσω της παραοικονομίας.

Υπήρξε μια διαρθρωτική αλλαγή στα φορολογικά συστήματα των κρατών μελών, η οποία οφειλόταν στις εξελίξεις αυτές. Αυτό σημαίνει ότι η σταθερότητα των συνολικών φορολογικών εσόδων επιτεύχθηκε εξαιτίας της προοδευτικής στρέβλωσης της διάρθρωσης της φορολογίας. Το φορολογικό βάρος μετατέθηκε στην πιο σταθερή φορολογική βάση ώστε να ανακτηθούν οι φορολογικές απώλειες από τη συρρίκνωση άλλων βάσεων που παρουσιάζουν μεγαλύτερη κινητικότητα.

Μεταξύ 1980 και 1993, για την ΕΕ συνολικά ο τεκμαιρόμενος συντελεστής φορολογίας της μισθωτής εργασίας αυξήθηκε κατά το ένα πέμπτο περίπου, ενώ ο ίδιος δείκτης για τους άλλους συντελεστές παραγωγής μειώθηκε πάνω από το ένα δέκατο.

Ο ΦΠΑ απειλείται ιδιαίτερα λόγω του αυξανόμενου αριθμού των διεθνών υπηρεσιών που χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες για να τεθούν οι φορολογητέες συναλλαγές εκτός του εδαφικού πεδίου εφαρμογής του κοινού συστήματος ΦΠΑ.

2.3.1.2. ΣΩΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η ενιαία αγορά, με τις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες της, αποτελεί σημαντικό λίθο της ευρωπαϊκής ενοποίησης αφού καλείται να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην προπαρασκευή της ΟΝΕ, στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ένωσης.

Με την ενιαία αγορά, η ΕΕ στοχεύει στην προώθηση μιας αυτότροφοδοτούμενης ανάπτυξης και ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της προοδευτικής απομάκρυνσης και των ρυθμιστικών και οικονομικών φραγμών.

Η ολοκλήρωση, εγκαθίδρυση και απρόσκοπτη λειτουργία της ενιαίας αγοράς παραμένει απόλυτη προτεραιότητα ενώ η κατάργηση των φορολογικών εμποδίων θα βοηθήσει στην αύξηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας των πολιτών και των επιχειρήσεων και θα εμποδίσει τη μη φορολόγηση εντός της ενιαίας αγοράς, που προκύπτει από τη διασυνοριακή επιλογή του ευνοϊκότερου φορολογικού καθεστώτος, τη φορο-αποφυγή και τη φοροδιαφυγή.

Στην περίπτωση του ΦΠΑ, το μεταβατικό καθεστώς επέτρεψε την κατάργηση του ελέγχου των εμπορευμάτων στα εσωτερικά σύνορα της ενιαίας αγοράς, αλλά δεν οδήγησε στην κατάργηση όλων των φορολογικών εμποδίων.

Η έκθεση της Επιτροπής για τη λειτουργία του μεταβατικού καθεστώτος δείχνει ότι οι αλλαγές που χρειάζονται στο κοινό σύστημα του ΦΠΑ θα πρέπει να είναι πολύ ευρύτερες από την απλή μετάβαση σε ένα σύστημα που βασίζεται στον τόπο καταγωγής.

Για την απρόσκοπτη λειτουργία της ενιαίας αγοράς απαιτείται ένα σύστημα πολύ απλούστερο και περισσότερο ομοιόμορφο το οποίο θα αντιμετωπίζει τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές με τον ίδιο τρόπο όπως τις εγχώριες. Με το σύστημα αυτό θα περιοριστεί ο διοικητικός φόρτος εργασίας των οικονομικών παραγόντων καθώς και οι δυνατότητες απάτης για τα προϊόντα που μεταφέρονται υπό καθεστώς καταβληθέντος φόρου.

Στον τομέα της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, μια πραγματικά ενιαία αγορά απαιτεί η μεταχείριση των παραμεθόριων εργαζομένων να μην ενέχει διακρίσεις σε σχέση με τους υπόλοιπους φορολογούμενους μη κατοίκους.

Προβλήματα όπως η διπλή φορολόγηση του ίδιου εισοδήματος και η έλλειψη συντονισμού όσον αφορά τους ιδιώτες που καταβάλλουν φόρους σε ένα κράτος και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε άλλο εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία και στρεβλώνουν την Ενιαία Αγορά.

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκή κλίμακα παραπονούνται για τους φορολογικούς φραγμούς στις διασυνοριακές ροές εισοδημάτων. Ο κατάλογος των προβλημάτων αυτών είναι μακρύς και περιλαμβάνει τις διαφορές στη μεταχείριση μεταξύ μόνιμων καταστημάτων και εγχώριων επιχειρήσεων, τις διασυνοριακές πληρωμές τόκων και δικαιωμάτων καθώς και τις ζημίες των μόνιμων καταστημάτων και των θυγατρικών που βρίσκονται σε άλλα κράτη μέλη¹⁷.

2.3.2. ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Υπάρχει μια αντίφαση ανάμεσα στην ανάγκη συντονισμού των φορολογικών πολιτικών αφενός και των αποφάσεων που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα στον τομέα αυτό, όπου η ευρωπαϊκή ενοποίηση σημειώνει καθυστέρηση σε σχέση με τους άλλους τομείς.

Ο συντονισμός των φορολογικών πολιτικών σε κοινοτικό επίπεδο πρέπει να αντιμετωπίσει δύο βασικά εμπόδια, και συγκεκριμένα τους κανόνες που διέπουν τη λήψη αποφάσεων και την έλλειψη συνολικής προοπτικής, με τις δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που συνεπάγεται η μη λήψη αποφάσεων.

Ακόμη και με διατήρηση του κανόνα της ομοφωνίας, μπορεί να υπάρξει μεγαλύτερη πρόοδος με προσεκτική εξέταση των προτάσεων της Επιτροπής. Τα κράτη μέλη έχουν συνήθως επίγνωση του κόστους που αντιπροσωπεύει η αποδοχή

¹⁷ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2004, «Η φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ορισμένων προτάσεων, και όχι τόσο του κόστους που συνεπάγεται η απόρριψή τους.

Ωστόσο η συνεχής αδυναμία προόδου στο συντονισμό των φορολογικών πολιτικών έχει βοηθήσει σημαντικά όχι μόνο στη διατήρηση των εμποδίων στην ενιαία αγορά, αλλά και στην επιδείνωση της ανεργίας και ακόμη στη συρρίκνωση της φορολογικής βάσης.

Η υπεράσπιση των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στον τομέα της φορολογίας έχει οδηγήσει σε απώλεια αυτού του είδους των δικαιωμάτων, από την οποία επωφελούνται οι αγορές, λόγω της φορολογικής συρρίκνωσης κυρίως των φορολογικών βάσεων που παρουσιάζουν μεγαλύτερη κινητικότητα.

Για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού, κάθε κράτος μέλος οδηγήθηκε σε υπερβολική φορολογική επιβάρυνση της εργασίας, πράγμα το οποίο είχε αρνητικά αποτελέσματα στην απασχόληση και την κατανομή του εισοδήματος.

Μια λύση θα ήταν ο καλύτερος συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών σε θέματα φορολογίας. Εάν τα μεμονωμένα κράτη μέλη αποφάσιζαν να διαχειριστούν από κοινού τα κυριαρχικά τους δικαιώματα σε θέματα φορολογίας ώστε οι σχετικές αποφάσεις να λαμβάνονται συλλογικά, θα απέφευγαν τη χωρίς τη θέλησή τους μεταβίβαση αυτού του κυριαρχικού δικαιώματος στις δυνάμεις της αγοράς, σε έναν τομέα που θα έπρεπε να παραμένει στην αρμοδιότητα των δημόσιων αρχών¹⁸.

2.4. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η πολιτική ανταγωνισμού είναι πολύ σημαντική για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς και η ανάγκη ύπαρξης της εσωτερικής αγοράς έγκειται στην παροχή στις επιχειρήσεις της δυνατότητας ανταγωνισμού ίσους όρους στις αγορές όλων των κρατών μελών.

Ο λόγος ύπαρξης της πολιτικής ανταγωνισμού είναι η προώθηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας με τη δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος σχετικά με την καινοτομία και την τεχνολογική πρόοδο.

Στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς, ο ανταγωνισμός υποστηρίζει την οικονομική επιτυχία ενώ ταυτόχρονα προστατεύει όσο καλύτερα γίνεται τα

¹⁸ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2004, «Η φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

συμφέροντα των ευρωπαϊών καταναλωτών και διασφαλίζοντας την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, των προϊόντων και των υπηρεσιών της Ευρώπης στην παγκόσμια αγορά.

Η ευρωπαϊκή πολιτική του ανταγωνισμού επιτρέπει να αποφευχθούν ενδεχόμενες συμπράξεις και πρακτικές που παραβιάζουν τις αρχές του ανταγωνισμού από την μεριά των εταιριών ή των εθνικών αρχών, πλήττοντας την υγιή δυναμική του ανταγωνισμού.

Η πολιτική αυτή επιδιώκει να αποφύγει την καταχρηστική εκμετάλλευση εκ μέρους μίας ή περισσότερων επιχειρήσεων της οικονομικής τους ισχύος έναντι λιγότερο ισχυρών επιχειρήσεων η λεγόμενη κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.

Επίσης, η ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού πρέπει να εμποδίζει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών να νοθεύουν τους κανόνες του ανταγωνισμού με κρατικές ενισχύσεις.

Για να θεσπισθεί «ένα καθεστώς που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά», οι συμφωνίες και οι εναρμονισμένες πρακτικές θα πρέπει να εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κοινοτικών αρχών και να επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

Η απαίτηση αυτή αποτελεί τη φυσική οριοθέτηση μεταξύ των αντίστοιχων τομέων εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού της συνθήκης και των εθνικών κανόνων του ανταγωνισμού. Στην πράξη, η έννοια της επιρροής του ενδοκοινοτικού εμπορίου ερμηνεύεται με ευρύτητα από την Επιτροπή και το Δικαστήριο. Συνεπώς, η συνύπαρξη του κοινοτικού δικαίου και των εθνικών δικαίων του ανταγωνισμού ορισμένες φορές οδηγεί στην παράλληλη εφαρμογή των αντίστοιχων κανόνων τους.

Η ύπαρξη επιπτώσεων στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών χρησιμεύει για τον καθορισμό του τομέα εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού έναντι τρίτων χωρών. Το ευρωπαϊκό δίκαιο του ανταγωνισμού μπορεί να εφαρμοστεί σε συμφωνίες ή συμπεριφορές, οι δράστες των οποίων είναι εγκατεστημένοι εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης στο μέτρο που οι συμφωνίες αυτές ή οι συμπεριφορές περιορίζουν τον ανταγωνισμό στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και επηρεάζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Οι κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού της συνθήκης ΕΚ περιλαμβάνονται στα άρθρα 81 έως 89 της συνθήκης και υπάρχουν πέντε τμήματα τα οποία είναι:

- ένα τμήμα «Κανόνες εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων» που θα έχει ως νομική βάση τα άρθρα 81 και 82 και θα αφορά «τους εφαρμοστέους κανόνες επί των επιχειρήσεων»·
- ένα τμήμα «Διατάξεις που εφαρμόζονται στις κρατικές ενισχύσεις» που θα έχει ως νομική βάση τα άρθρα 88 και 89 και που θα στοχεύει στους κανόνες σχετικά με τις «ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη»·
- ένα τμήμα «Διατάξεις που εφαρμόζονται σε ειδικούς τομείς» που αφορούν τους τομείς της οικονομίας που αποκλείονται, εν όλω ή εν μέρει, του τομέα εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού·
- ένα τμήμα «Συνεργασία με τις εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια» που επικεντρώνεται στο σύνολο των συνοδευτικών κειμένων («πακέτο εκσυγχρονισμού») και που παρέχει πλέον τη δυνατότητα στα εθνικά δικαστήρια και στις αρχές ανταγωνισμού να συμβάλλουν ευρύτερα στην καλή εφαρμογή των ευρωπαϊκών κανόνων του ανταγωνισμού·
- ένα τμήμα «Συνεργασία με τις τρίτες χώρες» που παρέχει μια γενική επισκόπηση των διμερών ή πολυμερών συμφωνιών που υπογράφηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση με τρίτες χώρες ή με διεθνείς οργανισμούς.

Η ΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 83 της συνθήκης, έχει ως αποστολή να θεσπίζει τους αναγκαίους κανονισμούς για την εφαρμογή των αρχών των άρθρων 81 και 82. Από την άλλη τα άρθρα 84 και 85 της συνθήκης προβλέπουν τις αντίστοιχες εξουσίες που διαθέτει η Επιτροπή και οι αρχές των κρατών μελών για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου.

2.4.1. ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι δύο μεγάλοι πυλώνες του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού που εφαρμόζονται στις ιδιωτικές επιχειρήσεις είναι τα άρθρα 81 και 82. Το άρθρο 81

απαγορεύει τις συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση του ανταγωνισμού στην αγορά.

Το άρθρο 82 απαγορεύει την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Δυνάμει του άρθρου 86 της συνθήκης ΕΚ, οι κανόνες του ανταγωνισμού εφαρμόζονται στις δημόσιες επιχειρήσεις με την προϋπόθεση ότι «η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί».

2.4.2. ΟΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ απαγορεύει τις συμπράξεις και εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων που «δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς».

Η σύμπραξη αποτελεί συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων που προορισμό έχει τον περιορισμό ή την κατάργηση του ανταγωνισμού που ασκείται μεταξύ τους, με στόχο την αύξηση των τιμών και των κερδών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, χωρίς αντικειμενικά αντισταθμιστικά οφέλη.

Στην πράξη, οι διευθετήσεις αυτές συνίστανται κατά κανόνα στον καθορισμό των τιμών, τον περιορισμό της παραγωγής, την κατανομή των αγορών, το μοίρασμα των πελατών ή των εδαφικών περιφερειών, τον χειρισμό των διαδικασιών πρόσκλησης υποβολής προσφορών ή πολλά από τα στοιχεία αυτά συγχρόνως. Οι συμπράξεις είναι επιζήμιες για τους καταναλωτές και για την κοινωνία στο σύνολό της λόγω του γεγονότος ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις εφαρμόζουν υψηλότερες τιμές απ' ό,τι στην ανταγωνιστική αγορά.

Η εναρμονισμένη πρακτική τοποθετείται σε επίπεδο κατώτερο της σύμπραξης. Πρόκειται για το συντονισμό μεταξύ επιχειρήσεων που δεν φθάνει μέχρι την επίτευξη συμφωνίας αυτής καθουτής. Μια εναρμονισμένη πρακτική μπορεί να συνίσταται στη λήψη άμεσης ή έμμεσης επαφής μεταξύ επιχειρήσεων, η πρόθεση ή το αποτέλεσμα της οποίας είναι είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά της

αγοράς, είτε να καταστήσει γνωστή στους ανταγωνιστές τη στάση να προτίθενται να ακολουθήσουν στο μέλλον.

Καθώς η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο αυτών μορφών συνεργασίας δεν είναι εύκολη, η Επιτροπή περιορίστηκε κατά τη διάρκεια των ετών στη διάκριση μεταξύ των συμφωνιών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης και μιας παράλληλης συμπεριφοράς που δεν πληροί τα κριτήρια του άρθρου 81 παράγραφος 1 της Συνθήκης.

Εφαρμόστηκε μία ευρεία σφαιρική πολιτική έναντι των συμπράξεων και των εναρμονισμένων πρακτικών. Ορισμένα είδη συμφωνιών απαγορεύονται, στην πράξη χωρίς εξαιρέσεις. Αυτό ισχύει για :

- τις οριζόντιες ή κάθετες συμπράξεις που καθορίζουν άμεσα ή έμμεσα τις τιμές
- τις συμφωνίες για τους όρους πώλησης
- τις συμφωνίες που τείνουν να απομονώσουν τμήματα της αγοράς, καθώς και τις συμφωνίες που αφορούν τις μειώσεις τιμών ή που αποβλέπουν στην απαγόρευση, στον περιορισμό ή αντίθετα στην προώθηση των εισαγωγών ή των εξαγωγών
- τις συμφωνίες για τις ποσοστώσεις παραγωγής ή παράδοσης
- τις συμφωνίες για τις επενδύσεις
- τα κοινά γραφεία πωλήσεων
- τις συμπράξεις για την κατανομή της αγοράς
- τις συλλογικές αποκλειστικές αγορές
- τις συμπράξεις που συνεπάγονται διακρίσεις των εμπορικών εταίρων
- τον συλλογικό αποκλεισμό
- τις συμφωνίες αυτοπεριορισμού, των οποίων σκοπός είναι η παραίτηση από ορισμένες ανταγωνιστικές ενέργειες.

Η απαγόρευση που προβλέπεται στο άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ εφαρμόζεται εξίσου στις οριζόντιες και στις κάθετες συμφωνίες.

Οι οριζόντιες συμφωνίες είναι συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών που ασκούν ενεργό δραστηριότητα ή δυνητική δραστηριότητα στην αγορά - δηλαδή μεταξύ επιχειρήσεων που βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής.

Οι οριζόντιες συμφωνίες μπορούν να περιορίσουν τον ανταγωνισμό, ιδίως όταν προβλέπουν τον καθορισμό τιμών ή την κατανομή αγορών ή επίσης όταν η ισχύς της αγοράς που απορρέει από αυτή την οριζόντια συνεργασία παράγει αρνητικά αποτελέσματα επί των τιμών, της παραγωγής, της καινοτομίας ή της πολυμορφίας καθώς και της ποιότητας των προϊόντων.

Μια οριζόντια συνεργασία μπορεί να αποτελεί ένα μέσο για την κατανομή των κινδύνων, να πραγματοποιεί εξοικονόμηση δαπανών, να θέτει από κοινού μια τεχνογνωσία και να ξεκινά γρηγορότερα καινοτομίες στην αγορά.

Οι κάθετες συμφωνίες είναι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που συνάπτονται μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, η κάθε μια από τις οποίες ασκεί δραστηριότητα, βάσει της συμφωνίας, σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής και που αφορούν τις συνθήκες βάσει των οποίων τα μέρη μπορούν να αγοράσουν, πωλήσουν ή μεταπωλήσουν ορισμένα αγαθά ή υπηρεσίες.

Υπάρχουν επίσης κανονισμοί απαλλαγής κατά κατηγορία για ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων συμφωνιών, όπως οι κανονισμοί για συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, συμφωνίες εξειδίκευσης, συμφωνίες έρευνας και ανάπτυξης, καθώς επίσης και για άλλα είδη συμφωνιών, όπως για παράδειγμα των συμφωνιών στον τομέα των ασφαλίσεων.

2.4.3. ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ

Το άρθρο 82 της Συνθήκης ορίζει ότι «είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της κοινής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της».

Η δεσπόζουσα θέση έγκειται στην οικονομική ισχύ που έχει μια επιχείρηση, γεγονός που της δίνει την εξουσία να παρεμποδίζει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά. Η επιχείρηση που κατέχει την δεσπόζουσα θέση μπορεί επομένως να επηρεάζει ουσιαστικά τους όρους βάσει των οποίων εξελίσσεται ο ανταγωνισμός και να ενεργεί χωρίς να χρειάζεται να τους λάβει υπόψη.

Υπάρχει κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης όταν η συμπεριφορά της επιχείρησης μπορεί να επηρεάσει τη δομή και τον βαθμό ανταγωνισμού της σχετικής αγοράς, ακόμα και αν η ανάλογη συμπεριφορά ευνοείται από εθνική νομοθετική διάταξη.

Η δεσπόζουσα θέση εκτιμάται στο σύνολο της κοινοτικής αγοράς ή τουλάχιστον σε μια σημαντική αναλογία της. Η τάση της αγοράς που λαμβάνεται υπόψη σε μια δεδομένη περίπτωση θα λαμβάνει πάντως υπόψη τα χαρακτηριστικά του προϊόντος, των υποκατάστατων προϊόντων καθώς επίσης και την αντιμετώπιση των καταναλωτών.

Θεωρούνται ιδίως ως καταχρήσεις:

- η άμεση ή έμμεση επιβολή μη δικαίων τιμών ή άλλων όρων συναλλαγής
- ο περιορισμός της παραγωγής, της διάθεσης ή της τεχνολογικής ανάπτυξης επί ζημία των καταναλωτών
- η εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδυνάμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσόμενων
-
- η εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσόμενων, πρόσθετων παροχών που δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

Από το 1962, ο κανονισμός αριθ. 17 του Συμβουλίου της 6ης Φεβρουαρίου 1962 απετέλεσε τη βασική κανονιστική ρύθμιση για την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία του ανταγωνισμού. Ο κανονισμός αυτός θέσπισε ένα σύστημα ελέγχου που χαρακτηρίζεται από αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής ως προς την έγκριση των περιοριστικών του ανταγωνισμού συμφωνιών που πληρούν τους όρους του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ.

Αυτό οδήγησε τις επιχειρήσεις στο να κοινοποιούν πολλές συμφωνίες και μείωσε τις προσπάθειες για την προώθηση μιας αυστηρής και αποκεντρωμένης εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού.

Στοχεύοντας στην απλοποίηση των διοικητικών διατυπώσεων έναντι των επιχειρήσεων και για να επιτραπεί στην Επιτροπή να ολοκληρώνει μια αποτελεσματικότερη δράση έναντι των σοβαρών παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή ξεκίνησε, με τη δημοσίευση του Λευκού Βιβλίου το

1999, μια μακροχρόνια διαδικασία μεταρρύθμισης που χαρακτηρίστηκε από τη δημοσίευση του κανονισμού αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου το 2002.

Ο κανονισμός αυτός, που αντικαθιστά από το 2004 τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 17/62, πραγματοποιεί ένα πέρασμα από ένα σύστημα αποκεντρωμένου ελέγχου σε ένα σύστημα νόμιμης απαλλαγής, περιλαμβάνοντας μια αποκεντρωμένη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού.

2.4.4. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Οι περιορισμοί του ανταγωνισμού δεν δημιουργούνται μόνον από τις επιχειρήσεις. Μπορούν να προκαλούνται από τις κυβερνήσεις όταν αυτές οι τελευταίες χορηγούν κρατικές ενισχύσεις σε οικονομικούς φορείς.

Το άρθρο 87 της Συνθήκης ορίζει ότι είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά «οι ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό δια της ευνοϊκής μεταχείρισης ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές».

Κάθε πλεονέκτημα που χορηγείται από το κράτος ή με κρατικούς πόρους θεωρείται ως κρατική ενίσχυση όταν :

- παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα στον δικαιούχο του
- χορηγείται με επιλεκτικό τρόπο σε ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους κλάδους παραγωγής
- απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και
- επηρεάζει τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές.

Η απαγόρευση πλήττει πολύ μεγάλο αριθμό ενισχύσεων, είτε αυτές είναι άμεσες είτε έμμεσες και οποιοδήποτε και αν είναι το είδος τους. Στην πράξη, η μορφή, η αιτία και ο στόχος της χορηγηθείσας ενίσχυσης δεν έχουν σημασία, αλλά σημαντικό είναι το αποτέλεσμά της στον ανταγωνισμό. Συνεπώς, θεωρούνται ως ενισχύσεις όχι μόνο οι θετικές παροχές, όπως οι επιχορηγήσεις αλλά και κάθε μέτρο που ελαφρύνει τα οικονομικά βάρη μίας επιχείρησης.

Η απόλυτη απαγόρευση των κρατικών ενισχύσεων είναι αδύνατη. Πράγματι, το άρθρο 2 της Συνθήκης ορίζει ότι η Κοινότητα έχει ως αποστολή «να

προάγει την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας».

Δεδομένου ότι η οικονομική ανάπτυξη διαφέρει από κράτος σε κράτος και από τη μια περιοχή στην άλλη, η αποστολή αυτή μπορεί να χρειάζεται τη συγκεκριμένη παρέμβαση του κράτους. Το άρθρο 87 παράγραφοι 2 και 3 της Συνθήκης προβλέπουν εφεξής ορισμένες εξαιρέσεις.

Συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά:

- οι κρατικές ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προέλευσης των προϊόντων
- οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα
- οι ενισχύσεις προς ορισμένες περιοχές της Γερμανίας, οι οποίες θίγονται από τη διαίρεση της Γερμανίας.

Επίσης, η Επιτροπή μπορεί να δηλώσει ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά οι ενισχύσεις:

- για την προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων δραστηριοτήτων ή περιοχών
- για την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους
- για την προώθηση του πολιτισμού και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς
- που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες ενισχύσεων οι οποίες καθορίζονται από το Συμβούλιο.

Η Επιτροπή πρέπει να μεριμνά ώστε τα κράτη μέλη να χορηγούν μόνον ενισχύσεις που συμβιβάζονται με την κοινή αγορά. Βάσει του άρθρου 88 (πρώην άρθρο 93) της συνθήκης, ο κανονισμός διαδικασίας σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις προβλέπει ότι οποιαδήποτε ενίσχυση ή καθεστώς ενισχύσεων πρέπει να κοινοποιείται στην Επιτροπή και να εγκρίνεται από αυτήν προτού εκτελεστεί.

Πάντως, η υποχρέωση προηγούμενης κοινοποίησης στην Επιτροπή γίνεται ελαστικότερη μέσω του κανονισμού για τον έλεγχο των οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων, που επιτρέπει στην Επιτροπή να απαλλάσσει μέσω κανονισμών ορισμένες κατηγορίες ενισχύσεων.

Παρότι οι κρατικές ενισχύσεις χορηγούνται τηρουμένων των ευρωπαϊκών κανόνων του ανταγωνισμού, ο πίνακας αποτελεσμάτων των κρατικών ενισχύσεων υπογραμμίζει ότι το συνολικό τους ποσό δύναται να προκαλέσει «σημαντικές στρεβλώσεις» του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

2.4.5. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ

Όσον αφορά τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις στις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, το άρθρο 86 παράγραφος 1 της Συνθήκης απαγορεύει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν μέτρα αντίθετα προς τους κανόνες της Συνθήκης και ιδίως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού.

Η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού επιτρέπει τις παρεκκλίσεις από τους γενικούς κανόνες της Συνθήκης. Προβλέπεται ότι οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος υπόκεινται στους κανόνες ανταγωνισμού κατά το μέτρο που αυτοί οι κανόνες δεν εμποδίζουν νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής των εν λόγω επιχειρήσεων.

Ο ορισμός των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, η παροχή των οποίων μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στο γενικό συμφέρον εμπίπτει κυρίως στα κράτη μέλη.

Σε γενικές γραμμές, η εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος λαμβάνει υπόψη τη διάκριση μεταξύ υποδομής και υπηρεσίας. Πράγματι, αν για λόγους οικονομικού χαρακτήρα, συχνά είναι πολύ δύσκολο να θεσπιστεί μια δεύτερη ανταγωνιστική υποδομή στην υπάρχουσα, μπορεί να προβλεφθεί η σύσταση συνθηκών ανταγωνισμού σε συνάρτηση με την παρασχεθείσα υπηρεσία.

Πάντως, η Επιτροπή ανέπτυξε μια προσέγγιση που τείνει να διαχωρίσει τις υποδομές των εμπορικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, η υποδομή καθίσταται ένα μέσο για την υλοποίηση μιας αγοράς ανταγωνιστικών υπηρεσιών. Πάντως, εάν ένα δικαίωμα αποκλειστικής ιδιοκτησίας συνεχίσει να υφίσταται σε συνάρτηση με την υποδομή τα μονοπώλια οφείλουν να εγγυώνται την πρόσβαση σε τρίτα μέρη ως προς την πρόσβαση σε υπηρεσίες.

Αυτή είναι η αρχή που ενέπνευσε την ελευθέρωση των παρακάτω τομέων:

- ενέργειας (ήτοι παραγωγής και διανομής φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού)
- ταχυδρομικών υπηρεσιών
- τηλεπικοινωνιών
- μεταφορών .

Η πολιτική ελευθέρωσης της Επιτροπής βασίζεται στο άρθρο 86 παράγραφος 3 της Συνθήκης, που της επιτρέπει να απευθύνει κατάλληλες οδηγίες ή αποφάσεις προς τα κράτη μέλη.

Η Επιτροπή διαδραματίζει επίσης έναν εποπτικό ρόλο έναντι των κρατών μελών ώστε να διασφαλίσει ότι οι επιδοτήσεις ή η εκχώρηση αποκλειστικών δικαιωμάτων συμβιβάζονται προς τους κανόνες του ανταγωνισμού¹⁹.

2.5. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

2.5.1. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 τροποποίησε την ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης και αναγνώρισε για πρώτη φορά την ανάγκη συνδυασμού των στόχων για ελεύθερο εμπόριο με την περιβαλλοντική προστασία.

Ειδικότερα, στα άρθρα 100 και 130 αναφέρεται ότι: «Η Επιτροπή στις προτάσεις της που αναφέρονται στην παράγραφο 1 και αφορούν την υγεία, την ασφάλεια, την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία του καταναλωτή, θα λαμβάνει ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας», «Δράση αναλαμβανόμενη από την Κοινότητα σχετικά με το περιβάλλον, θα έχει τους ακόλουθους στόχους: 1) τη διαφύλαξη, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. 2) τη

¹⁹ www.europa.eu.int

συμβολή στην προστασία της υγείας του ανθρώπου. 3) τη διασφάλιση συνετής και ορθολογικής χρησιμοποίησης των φυσικών πόρων».

Το άρθρο 130, παράγραφος 2, εισάγει στη Συνθήκη τη φιλοσοφία της Κοινότητας που χρησιμεύει ως υπόβαθρο των ανωτέρω στόχων και συγκεκριμένα αναφέρει ότι: "Η δράση από την Κοινότητα σχετικά με το περιβάλλον πρέπει να βασίζεται στις αρχές ότι θα πρέπει να αναλαμβάνεται προληπτική δράση, ότι η ζημιά στο περιβάλλον θα πρέπει κατά προτεραιότητα να επανορθώνεται στην πηγή και ότι ο ρυπαίνων θα πρέπει να πληρώνει. Οι απαιτήσεις για προστασία του περιβάλλοντος θα αποτελούν συστατικό των άλλων πολιτικών της Κοινότητας"²⁰.

Ειδικότερα, η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος βασίζεται στο άρθρο 174 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η πολιτική αυτή αποσκοπεί στη διατήρηση, την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος καθώς και στην προστασία της υγείας του ανθρώπου. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται επίσης στη συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων. Τέλος, πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμβάλλει στην προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η πολιτική περιβάλλοντος στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της ανάληψης διορθωτικών ενεργειών στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, το οποίο θεσπίστηκε το 2002, ορίζει τις προτεραιότητες και τους στόχους της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής έως το 2010. Επικεντρώνεται σε τέσσερις τομείς στους οποίους θα πρέπει να αναληφθεί δράση κατά προτεραιότητα: την αλλαγή του κλίματος, τη βιοποικιλότητα, το περιβάλλον και την υγεία καθώς και τη βιώσιμη διαχείριση των πόρων και των αποβλήτων. Το πρόγραμμα συμπληρώνεται από επτά θεματικές στρατηγικές που αφορούν τους ακόλουθους τομείς: την ατμοσφαιρική ρύπανση, τα απόβλητα, το θαλάσσιο περιβάλλον, τα εδάφη, τα φυτοφάρμακα, τους φυσικούς πόρους και το αστικό περιβάλλον.

²⁰ Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990, «Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Μέσα σε χρονικό διάστημα τριάντα ετών, η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική δράση εξελίχθηκε από μια διορθωτική προσέγγιση για μια σειρά συγκεκριμένων προβλημάτων σε μια πολιτική με πιο εγκάρσιο, προληπτικό και συνεκτικό χαρακτήρα. Η έννοια της «αειφόρου ανάπτυξης» συμπεριλήφθηκε στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη συνθήκη του Άμστερνταμ και η ενσωμάτωση της προστασίας του περιβάλλοντος στις άλλες κοινοτικές πολιτικές ενισχύθηκε, ιδίως στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, των μεταφορών και της ενέργειας.

Η δυνατότητα των κρατών μελών να εφαρμόζουν αυστηρότερα των εναρμονισθέντων πρότυπα διευκολύνθηκε, με την προϋπόθεση ότι τα πρότυπα συνάδουν προς τις διατάξεις της συνθήκης και ανακοινώνονται στην Επιτροπή.

Οι περισσότερες κοινοτικές πράξεις στον τομέα του περιβάλλοντος θεσπίζονται με τη διαδικασία της συναπόφασης, εξαιρουμένων ορισμένων τομέων, όπως οι φορολογικές ή οι χωροταξικές διατάξεις, ή των τομέων που επηρεάζουν ουσιαστικά τις επιλογές ενός κράτους μέλους για θέματα ενέργειας.

2.5.1.1. Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μια πλήρης και ισορροπημένη περιβαλλοντική νομοθεσία θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από:

- επιστημονική και τεχνική πληρότητα
- προσέγγιση με τις κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής
- εναρμόνιση με τομεακές πολιτικές όπως η βιομηχανική, η γεωργική, η τουριστική κ.λπ
- εναρμόνιση με διεθνείς υποχρεώσεις όπως διεθνείς συμβάσεις κ.λπ.

Η περιβαλλοντική νομοθεσία των πιο προηγμένων χωρών εξελίσσεται επί δεκαετίες, ακολουθώντας τα ακόλουθα στάδια:

- πρόνοια για την υγεία
- πρόνοια για τη ρύπανση και την υποβάθμιση
- προληπτική αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων²¹.

²¹ Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990, «Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

2.5.2. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε πρόταση για μία φιλόδοξη νέα περιβαλλοντική στρατηγική, η οποία παρουσιάζει τις περιβαλλοντικές προτεραιότητες για τα επόμενα πέντε έως δέκα χρόνια.

Το κείμενο με την ονομασία 'Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας' βασίζεται σε τέσσερις κύριους τομείς δράσης, α) την αλλαγή του κλίματος, β) την υγεία και το περιβάλλον, γ) την φύση και την βιοποικιλότητα, δ) και την διαχείριση των φυσικών πόρων.

Η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Το περιβάλλον αντιμετωπίζει ακόμα σημαντικά προβλήματα και σε ορισμένες περιπτώσεις η κατάσταση του περιβάλλοντος επιδεινώνεται. Οι πολίτες ανησυχούν για το περιβάλλον στο οποίο ζουν και η ΕΕ καλείται να δράσει άμεσα με πρόγραμμα.

Το νέο σχέδιο περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ ακολουθεί το 5ο Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Δράσης του 1992, καθώς και την αναθεωρημένη έκδοσή του το 1998. Το Έκτο Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Δράσης προσδιορίζει γενικούς στόχους και καθορίζει προτεραιότητες.

Το νέο πρόγραμμα θεμελιώνεται σε διαβουλεύσεις που δρομολόγησε η Επιτροπή το 1999 με την Σφαιρική Αξιολόγηση του 5ου Προγράμματος Δράσης, η οποία, με τη σειρά της, βασίστηκε σε σημαντική έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος για την κατάσταση του περιβάλλοντος.

Η Σφαιρική Αξιολόγηση παρουσίασε την εικόνα της αποδοτικότητας της περιβαλλοντικής πολιτικής στην ΕΕ και παράλληλα άσκησε κριτική στην ανεπαρκή εφαρμογή των περιβαλλοντικών Οδηγιών και στην ανεπαρκή στράτευση των ενδιαφερομένων μερών στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων.

Το νέο πρόγραμμα υπογραμμίζει την ανάγκη της καλύτερης εφαρμογής, εκ μέρους των κρατών μελών, των υφιστάμενων περιβαλλοντικών νομοθετικών διατάξεων ενώ η Επιτροπή διακηρύσσει ότι θα αυξήσει την πίεση προς τα κράτη μέλη, δημοσιοποιώντας σε μεγαλύτερο βαθμό τις ανεπάρκειες εφαρμογής.

Επίσης σημαντική είναι και η συνεργασία με τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές για την επίτευξη περισσότερο φιλικών, έναντι του περιβάλλοντος,

μορφών παραγωγής και κατανάλωσης. Η Επιτροπή επιθυμεί να προσφύγει σε δέσμη νέων μέσων, τα οποία αρχίζουν από μία ολοκληρωμένη πολιτική για τα προϊόντα και την περιβαλλοντική ευθύνη και τελειώνουν σε φορολογικά μέτρα και στην καλύτερη ενημέρωση των πολιτών.

Ένα άλλο στοιχείο που τονίζεται στο κείμενο 'Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας' είναι η ανάγκη συνέχισης της ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών συνιστωσών σε άλλες πολιτικές όπως στις μεταφορές, στην ενέργεια και στην γεωργία, καθώς και η σημασία της χωροταξίας και της ανάληψης πρωτοβουλιών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο για την προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης.

Για καθέναν από τους τομείς προτεραιότητας του προγράμματος υπάρχουν αναλύσεις οι οποίες καθορίζουν τους στόχους και ιεραρχούν τις προτεραιότητες.

2.5.2.1. ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Αλλαγή του κλίματος

Πυρήνας του προτεινόμενου νέου προγράμματος είναι η επίτευξη του κοινοτικού στόχου μείωσης κατά 8% των εκπομπών στο διάστημα 2008-2012. Η Επιτροπή τονίζει την ανάγκη περαιτέρω ουσιαστικών περικοπών των παγκόσμιων εκπομπών της τάξεως του 20% - 40 % μέχρι το 2020.

Το πρόγραμμα τονίζει την ανάγκη αλλαγών, στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας, της καταβολής εντονότερων προσπαθειών στους τομείς της ενεργειακής αποδοτικότητας και εξοικονόμησης ενέργειας, της θέσπισης ενός κοινοτικού συστήματος εμπορίας των εκπομπών, της ανάληψης περαιτέρω ερευνών, της περαιτέρω τεχνολογικής ανάπτυξης και της ευαισθητοποίησης των πολιτών, ούτως ώστε οι τελευταίοι να είναι σε θέση να συμβάλουν στον περιορισμό των εκπομπών.

Φύση και βιοποικιλότητα

Η Ευρώπη παρακολουθεί τις δραματικές απειλές για την επιβίωση πολλών ειδών και των ενδιαιτημάτων τους. Η ολοκλήρωση του δικτύου Natura 2000 και η θέσπιση μιας σειράς σχεδίων δράσης για την βιοποικιλότητα, αποτελούν τους

ακρογωνιαίους λίθους της ακολουθούμενης προσέγγισης για την εξουδετέρωση των απειλών αυτών. Παράλληλα, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην γενικότερη προστασία των τοπίων, μέσω της γεωργικής και της περιφερειακής πολιτικής.

Το πρόγραμμα παρουσιάζει νέες πρωτοβουλίες για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, καθώς και προτάσεις για την αποφυγή βιομηχανικών και εξορυκτικών ατυχημάτων με βασική στρατηγική για την προστασία των εδαφών.

Περιβάλλον και υγεία

Οι επιπτώσεις της περιβαλλοντικής ρύπανσης στην υγεία του ανθρώπου αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερο, και η κοινοτική νομοθεσία ασχολήθηκε με το θέμα ιδιαίτερα. Απαιτείται ωστόσο μία συνολικότερη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των διαφόρων κινδύνων για την υγεία και θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε ιδιαίτερες ευαίσθητες ομάδες όπως, λόγου χάριν, στα παιδιά.

Ένα σημαντικό θέμα στο κεφάλαιο 'περιβάλλον και υγεία' είναι η ριζική επανεξέταση του κοινοτικού συστήματος για την διαχείριση των κινδύνων από τις χημικές ουσίες. Επίσης δίνεται προσοχή σε θεματική στρατηγική περιορισμού των κινδύνων από τα φυτοφάρμακα.

Αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων

Ένα από τα δυσκολότερα ζητήματα της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ είναι η αδυσώπητη αύξηση των αποβλήτων η οποία παρουσιάζει την ανάγκη της αποσύνδεσης της παραγωγής αποβλήτων από την οικονομική ανάπτυξη. Καταβάλλονται ιδιαίτερες προσπάθειες για την αύξηση της ανακύκλωσης, ενώ οι σχετικοί με την πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων στόχοι θα πρέπει να επιδιωχθούν μέσω μιας ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων.

Η βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων αποτελεί τον άξονα θεματικής στρατηγικής για την αειφόρο χρήση των πόρων. Η Επιτροπή πιστεύει ότι οι υψηλοί περιβαλλοντικοί στόχοι θα προάγουν την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

Συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Η διεύρυνση του διαλόγου και η αύξηση της συμμετοχής αποτελεί στοιχείο των νέων προτάσεων πολιτικής για το περιβάλλον. Η συνεργασία των αρμοδίων φορέων για το περιβάλλον και την προστασία του και η βοήθεια και συμμετοχή από τα κράτη μέλη είναι αναγκαία για να μπορέσει να σωθεί το περιβάλλον²².

2.5.2.2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Η περιβαλλοντική ευθύνη αποτελεί εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» η οποία προβλέπεται στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ρυθμίζεται από την οδηγία 2004/35/EK.

Η περιβαλλοντική ευθύνη εφαρμόζεται στις περιβαλλοντικές ζημιές και στους κινδύνους ζημιών εφόσον προκύπτουν από επαγγελματική δραστηριότητα, μόλις είναι δυνατόν να καθοριστεί αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και της εν λόγω δραστηριότητας. Ως περιβαλλοντικές ζημιές ορίζονται οι άμεσες ή έμμεσες ζημιές που προξενούνται στο υδάτινο περιβάλλον, στα είδη και στους φυσικούς βιότοπους που προστατεύονται από το δίκτυο Natura 2000, καθώς και η άμεση ή έμμεση μόλυνση των εδαφών η οποία συνεπάγεται σημαντικό κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου.

Καθορίζονται δύο καθεστώτα ευθύνης: ένα καθεστώς κατά το οποίο δεν απαιτείται απόδειξη για τον καταλογισμό της ευθύνης και ένα καθεστώς κατά το οποίο πρέπει να προσκομίζεται απόδειξη του δόλου ή της αμέλειας. Το πρώτο καθεστώς ισχύει στις επικίνδυνες ή ενδεχομένως επικίνδυνες επαγγελματικές δραστηριότητες που απαριθμούνται από την κοινοτική νομοθεσία. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να καταλογισθεί ευθύνη στον επικεφαλής της εκμετάλλευσης έστω και εάν ο ίδιος δεν διέπραξε αδίκημα. Το δεύτερο καθεστώς ισχύει στις υπόλοιπες επαγγελματικές δραστηριότητες εφόσον έχει επέλθει ζημία ή υφίσταται επικείμενος κίνδυνος για τα είδη και τους φυσικούς βιότοπους που προστατεύονται από την

²² <http://europa.eu>

κοινοτική νομοθεσία. Κατά το καθεστώς αυτό, η ευθύνη του επικεφαλής της εκμετάλλευσης καταλογίζεται μόνον εφόσον αυτός διέπραξε αδίκημα ή επέδειξε αμέλεια²³.

2.5.2.3. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η πολιτική για τις επιχειρήσεις έχει στόχο να δημιουργήσει ευνοϊκότερο περιβάλλον για τη δημιουργία και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, κυρίως των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι προσπάθειες της εν λόγω πολιτικής επικεντρώνονται κυρίως:

- στην προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος (παρότρυνση της δημιουργίας επιχειρήσεων και υποστήριξη των επιχειρήσεων στην φάση εκκίνησης και μεγέθυνσης, κυρίως των ΜΜΕ).
- στην προώθηση των ευρωπαϊκών επιδόσεων στον τομέα της ανταγωνιστικότητας (ενθάρρυνση της προσαρμογής των επιχειρήσεων στις διαρθρωτικές αλλαγές και διατήρηση της υψηλής ανάπτυξης και συνέχιση της παραγωγικότητας).
- στο να λαμβάνονται υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι ανάγκες των διαφόρων βιομηχανικών τομέων.
- στην προώθηση της καινοτομίας (παρακολούθηση της εξέλιξης των τεχνολογιών, νέοι σχεδιασμοί προϊόντων, ανάπτυξη νέων μορφών εμπορίου).
- στην καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, στα προγράμματα και στα δίκτυα υποστήριξης.
- στην απλοποίηση του κανονιστικού και διοικητικού πλαισίου.

Η πολιτική για τις επιχειρήσεις συμβάλλει κατά τον τρόπο αυτό στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη δημιουργία θέσεων εργασίας καθώς και στην υλοποίηση του στόχου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, της 23ης και 24ης Μαρτίου 2000, στα πλαίσια του οποίου οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων

²³ <http://europa.eu>

δήλωσαν ότι το 2010 η Ένωση θα πρέπει να καταστεί η πιο ανταγωνιστική και η πιο δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο.

Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της πολιτικής για τις επιχειρήσεις μεταφράζεται στην υποστήριξη και στο συντονισμό της δράσης των κρατών μελών. Η Ένωση δεν μπορεί να υποκαταστήσει τα κράτη μέλη όσον αφορά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους ούτε να εναρμονίσει τις εθνικές νομοθεσίες και κανονισμούς²⁴.

2.5.2.4. NATURA 2000

Το Natura 2000 είναι ένα δίκτυο ζωνών στο έδαφος των κρατών μελών στις οποίες πρέπει να προστατεύονται τα φυτικά και τα ζωικά είδη και τα ενδιαιτήματά τους. Η προστασία αυτή έχει οργανωθεί σύμφωνα με την οδηγία για τα πτηνά (1979) και με την οδηγία για τα ενδιαιτήματα (ή οικότοπους) (1992).

Η κοινοτική νομοθεσία απαριθμεί τα είδη της πανίδας και της χλωρίδας και τα ενδιαιτήματα που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της σπανιότητάς τους ή του ευάλωτου χαρακτήρα τους, ιδίως τα είδη και τα ενδιαιτήματα που απειλούνται με εξαφάνιση. Η Επιτροπή καθορίζει, ύστερα από πρόταση των κρατών μελών, τις ζώνες στις οποίες οργανώνεται η προστασία αυτών των ειδών. Οι ζώνες αυτές κατατάσσονται σε επτά βιογεωγραφικές περιοχές της ΕΕ (αλπική, ατλαντική, βόρεια, ηπειρωτική, μακαρονησιακή, μεσογειακή και παννονική).

Το δίκτυο είναι διαρθρωμένο σε ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ), για τη διατήρηση άνω των 180 ειδών και υποειδών πτηνών, και σε ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ), για τη διατήρηση άνω των 250 τύπων ενδιαιτημάτων, 200 ζωικών ειδών και άνω των 430 φυτικών ειδών. Το Natura 2000 αντιπροσωπεύει σήμερα άνω του 20% της εδαφικής επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα κράτη είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση αυτών των ζωνών και οφείλουν να εξασφαλίσουν τη διατήρηση των ειδών και των ενδιαιτημάτων που καθορίζονται στην κοινοτική νομοθεσία. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως η

²⁴ <http://europa.eu/>

γεωργία για παράδειγμα, επιτρέπονται εντός των ζωνών αυτών στο βαθμό που είναι συμβατές με το στόχο της διατήρησης²⁵.

2.5.2.5. ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης αναφέρεται σε ένα πρότυπο ανάπτυξης το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες. Αποσκοπεί στο να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων διαφυλάσσοντας παράλληλα το περιβάλλον τους σε βραχυπρόθεσμη, σε μεσοπρόθεσμη και, κυρίως, σε μακροπρόθεσμη βάση. Η αειφόρος ανάπτυξη έχει τριπλό στόχο: μια οικονομική ανάπτυξη αποτελεσματική, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη.

Τον Μάιο του 2001 εγκρίθηκε στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία αναθεωρήθηκε το 2005 ώστε να δοθεί μια νέα ώθηση στον τομέα αυτόν. Η παγκόσμια σύμπραξη για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία εγκρίθηκε από την Επιτροπή το 2002, της προσέδωσε μια εξωτερική διάσταση.

Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στον ορισμό και την εφαρμογή των άλλων πολιτικών έχει ουσιαστική σημασία για την επίτευξη του στόχου της αειφόρου ανάπτυξης. Η αρχή αυτή, η οποία επιβεβαιώθηκε στη συνθήκη του Μάαστριχτ και τη σύνοδο κορυφής του Κάρντιφ το 1998, έθεσε τα θεμέλια για μια συντονισμένη δράση σε κοινοτικό επίπεδο για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στις πολιτικές της ΕΕ.

Για να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη, οι δημόσιες αρχές πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να μειώσουν τις δυσμενείς συνέπειες των μεταφορών και τους κινδύνους που συνδέονται με την υγεία, να βελτιώσουν τη διαχείριση των φυσικών πόρων και ιδίως την κατανάλωσή τους και να καταπολεμήσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο. Πρέπει επίσης να καταπολεμήσουν τις κλιματικές αλλαγές και να περιορίσουν τις επιπτώσεις τους.

²⁵ <http://europa.eu/>

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της δρουν υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης όχι μόνο στο εσωτερικό αλλά και εκτός των συνόρων τους, ιδίως στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών και στη διάρκεια διοργανώσεων όπως η παγκόσμια σύνοδος κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ τον Αύγουστο-Σεπτέμβριο του 2002²⁶.

²⁶ <http://europa.eu/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

3.1. ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Δικαιώματα όπως η πληροφόρηση, η προστασία, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ελευθερία και άλλα είναι πολύ σημαντικά για την εύρυθμη λειτουργία μιας κοινωνίας και για την προστασία και ανάδειξη του ανθρώπου.

Τα δικαιώματα αυτά θα πρέπει να διασφαλίζονται και να προάγονται από κάθε πολιτεία και κάθε έθνος αλλά και από την ίδια την ΕΕ. Η ΕΕ καλείται να προάγει πολιτικές οι οποίες θα προασπίζουν τα δικαιώματα των ανθρώπων, όμως το έργο αυτό δεν είναι ιδιαίτερα εύκολο καθότι απαιτεί εναρμόνιση των πολιτικών και προσαρμογή των κρατών – μελών.

Ωστόσο οι ελλείψεις δεν παύουν να υπάρχουν, τα προβλήματα με την πάροδο των ετών δεν έπαψαν και συνεχώς απαιτείται αναπροσαρμογή των πολιτικών προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ραγδαίες κοινωνικές εξελίξεις.

Η ελευθερία, προστασία και πληροφόρηση είναι τα σημαντικότερα ίσως δικαιώματα του πολίτη και χωρίς αυτά δεν θα μπορούσε η κοινωνία να προχωρήσει και να αναπτυχθεί.

Στην μελέτη αυτή είδαμε ότι κατά καιρούς η ΕΕ έχει κάνει σημαντικές προσπάθειες για το κάθε δικαίωμα του ανθρώπου και έχει θεσπίσει πολιτικές ανταποκρινόμενες στις ανάγκες της εποχής προκειμένου να αντιμετωπίσει τα διάφορα προβλήματα που κατά καιρούς προέκυπταν και τάραζαν την ευρωπαϊκή αρμονία.

Ωστόσο οι πολιτικές που μέχρι σήμερα έχουν χαραχτεί δεν είναι επαρκείς. Απαιτούνται και άλλες προσπάθειες προκειμένου να μπορέσουν να συμπεριλάβουν ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων, προβλημάτων και πολιτικών.

Ειδικότερα:

- Τα δικαιώματα των ευρωπαϊών πολιτών με την πάροδο των ετών έχουν διευρυνθεί, και αυτό διότι δεν μπορούμε να μιλάμε για μια ένωση χωρίς να υπάρχει ενοποίηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ισότιμη αντιμετώπιση τους. Δεν μπορεί να υπάρχει ξεχωριστός χειρισμός για κάθε κράτος- μέλος αλλά αντίθετα απαιτείται εναρμόνιση των πολιτικών και προαγωγή τους προκειμένου να υιοθετηθούν από όλους.
- Σχετικά με την πληροφόρηση των πολιτών, θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική και ίση για όλους. Όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες θα πρέπει να πληροφορούνται για όλα τα γεγονότα που πραγματοποιούνται, για τα δικαιώματά τους, για τις πολιτικές που ισχύουν και για ότι είναι σχετικό με τον άνθρωπο. Η πληροφόρηση είναι η βάση για τις μετέπειτα πράξεις, χωρίς αυτήν δεν μπορεί να λάβει ο άνθρωπος σωστές αποφάσεις, να κρίνει την κατάσταση, να προστατευτεί και να προχωρήσει προς μια σωστή κατεύθυνση, συνεπώς δεν θα πρέπει να είναι η πληροφόρηση περιορισμένη αλλά ευρεία σε όλο το ευρωπαϊκό σύνολο.
- Σχετικά με την προστασία των πολιτών και των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αυτή θεωρείται δεδομένη. Η ΕΕ οφείλει να προστατευτεί τους πολίτες της ανεξαρτήτως του κράτους στο οποίο ανήκουν. Για την ΕΕ οι πολίτες είναι όλοι ίδιοι και ίσοι και δεν υπάρχουν εξαιρέσεις. Με τις πολιτικές της τους προστατεύει σε όλους τους τομείς. Ειδικότερα θεσπίζει αποφάσεις για την προστασία των πολιτών στον εργασιακό χώρο, στον χώρο της υγείας, για την προστασία των καταναλωτών, για την προστασία των δικαιωμάτων τους και ότι είναι σχετικό με τον άνθρωπο και την σωματική, ψυχική και πνευματική του υγεία.

3.2. ΚΡΙΤΙΚΗ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Οι οριζόντιες πολιτικές χρίζουν διαφορετικής αντιμετώπισης σε σχέση με τις πολιτικές που ενδιαφέρουν τους πολίτες. Οι οριζόντιες πολιτικές και η χάραξη τους επιδιώκουν την ευρωπαϊκή εναρμόνιση και μια ευρύτερη ενοποίηση των κρατών μελών.

Οι πολιτικές αυτές σαν στόχο έχουν να ενισχύσουν την ισχύ της ΕΕ η οποία θα πρέπει να λειτουργεί ως μια οντότητα. Συνεπώς τα κράτη μέλη είναι αναγκαίο να υιοθετούν τις οριζόντιες πολιτικές και να προσαρμόζονται σε αυτές.

Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ομαλή λειτουργία των κρατών- μελών υπό την προστασία της ΕΕ. Τα κράτη – μέλη είναι αναγκαίο να υιοθετήσουν και να τηρήσουν αυτές τις πολιτικές προκειμένου να λειτουργούν σωστά. Ωστόσο λόγω του ότι τα κράτη – μέλη έχουν διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης μεταξύ τους παρουσιάζονται σημαντικές ανισότητες.

Στα πλαίσια των οριζόντιων πολιτικών ορισμένες χώρες μπορεί να χρειαστούν περισσότερο καιρό προσαρμογής και υιοθέτησης των οριζόντιων πολιτικών ενώ κάποιες άλλες χώρες μπορεί να έχουν πιο μεγάλη ευκολία στην προσαρμογή και εναρμόνιση τους στις πολιτικές.

Στην περίπτωση αυτή η ΕΕ θα πρέπει να παρεμβαίνει προκειμένου να θέσει κάποια συγκεκριμένα όρια τα οποία κανένα κράτος δεν θα πρέπει να ξεπερνά. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να επιτευχθεί η ισότητα μεταξύ των κρατών – μελών και αποδοτική εναρμόνιση τους με τις οριζόντιες πολιτικές.

Πολιτικές όπως η περιβαλλοντική, η πολιτική ανταγωνισμού, η φορολογία, η κοινωνική πολιτική και η περιφερειακή πολιτική κατατάσσονται στις οριζόντιες πολιτικές και κάθε αλλαγή σε αυτές ασκεί άμεσα επιδράσεις στα κράτη – μέλη ξεχωριστά.

Ωστόσο οι παραπάνω πολιτικές είναι πολύ σημαντικές και η κάθε μια για τους δικούς της λόγους. Ειδικότερα:

- Η περιβαλλοντική πολιτική έχει ιδιαίτερη σημασία για την ΕΕ καθότι η προάσπιση του περιβάλλοντος είναι πολύ σημαντική για όλους και ο δρόμος προς την βιωσιμότητα και την αειφορία θα πρέπει να χαρακτηί σε συνεργασία με όλα τα κράτη μέλη.
- Η φορολογική πολιτική έχει απασχολήσει ιδιαίτερα την ΕΕ. Ειδικότερα το κάθε κράτος εφαρμόζει την δική του ξεχωριστή φορολογική πολιτική. Κρίθηκε λοιπόν αναγκαίο να υπάρξει ενοποίηση και η δημιουργία ενός κοινού φορολογικού συστήματος το οποίο θα μπορεί να εφαρμοστεί από όλα α κράτη μέλη, δεν θα υποβαθμίζει κανένα κράτος και θα προάγει την ορθή φορολογική πολιτική έναντι της φοροδιαφυγής .
- Η πολιτική ανταγωνισμού είναι εξίσου σημαντική για την ΕΕ. Με το άνοιγμα των συνόρων και με την ελεύθερη κυκλοφορία πολιτών, αγαθών και κεφαλαίων ο ανταγωνισμός ξεπέρασε τα εθνικά σύνορα και έγινε πλέον διεθνής. Τέθηκε τότε η ανάγκη δημιουργίας μια πολιτικής ανταγωνισμού στην ΕΕ προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματα των πολιτών, τα πνευματικά δικαιώματα, το εμπόριο και οι ευρεσιτεχνίες. Μέσω της πολιτικής ανταγωνισμού δεν υπάρχουν πλέον διακρίσεις και τυχόν προβλήματα που προκύπτουν παραπέμπονται στο αρμόδιο Δικαστήριο.
- Η κοινωνική πολιτική της ΕΕ είναι μια άλλη πτυχή που έχει απασχολήσει την Ευρώπη. Τα κοινωνικά στρώματα των κρατών – μελών διαφέρουν μεταξύ τους και επιτάσσεται η ανάγκη διασφάλισης των δικαιωμάτων των πολιτών και η προαγωγή της ισότητας όλων. Μια ευρωπαϊκή κοινή κοινωνική πολιτική θα αντιμετωπίζει όλους τους ευρωπαίους πολίτες επί ίσοις όροις και δεν θα υπάρχουν διακρίσεις.

- Τέλος σχετικά με την περιφερειακή πολιτική αυτό που επιδιώκεται από την ΕΕ είναι η προαγωγή των περιφερειών, η βιωσιμότητα τους και η ανάδειξη τους μέσω της προστασίας τους. Για τον λόγο αυτό έχει δημιουργηθεί μια κοινή περιφερειακή πολιτική η οποία έχει θέσει ορισμένους στόχους που πρέπει να τηρούν τα κράτη – μέλη και ορισμένες πολιτικές τις οποίες θα πρέπει να υιοθετήσουν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ένας από τους θεμελιώδεις στόχους που έχει θέσει η ΕΕ είναι η προστασία των ευρωπαίων πολιτών σε όλους τους τομείς, καθώς επίσης και η ευρωπαϊκή εναρμόνιση μέσα από την θέσπιση κοινών πολιτικών σε όλους τους τομείς. Οι κοινές αυτές πολιτικές είναι υποχρεωτικές και πρέπει να εφαρμόζονται από όλες τις χώρες – μέλη.

Η ευρωπαϊκή εναρμόνιση που επιδιώκει η ΕΕ σαν στόχο πρέπει να προσαρμόσει τις πολιτικές των χωρών – μελών υπό ένα κοινό πρίσμα, και τα κράτη – μέλη να μπορούν να προσαρμοστούν και να τις υιοθετήσουν αποδοτικά.

Για να επιτευχθεί αυτό απαιτούνται προσπάθειες από όλες τις πλευρές, αλλαγές στις ισχύουσες πολιτικές των χωρών, προσαρμογή σε νέες συνθήκες και άμεση υιοθέτηση.

Σίγουρα πολλές χώρες θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην εφαρμογή ορισμένων πολιτικών και δυσπιστία από την μεριά των πολιτών π.χ. στην φορολογική πολιτική η οποία είναι ήδη μια δύσκαμπτη πολιτική.

Ωστόσο ο στόχος της ευρωπαϊκής εναρμόνισης και ενοποίησης σίγουρα θα αποφέρει σε όλους θετικά αποτελέσματα και οφέλη για τις χώρες συνεπώς θα πρέπει να υπάρξει ανταπόκριση από τα κράτη μέλη.

Σχετικά με την δυσπιστία των πολιτών αυτή θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω της ορθής και άμεσης πληροφόρησης τους, προκειμένου να έχουν γνώση των ωφελειών.

Σε ότι αφορά τα δικαιώματα των πολιτών αυτά σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να καταπατηθούν στον βωμό των αλλαγών που θα γίνουν με την πάροδο των ετών στις διάφορες πολιτικές, αντίθετα θα πρέπει συνεχώς να προασπίζονται και να εξελίσσονται.

Η προστασία των πολιτών, της ελευθερίας τους και η ορθή πληροφόρηση τους είναι πολύ σημαντικά στοιχεία για την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας και για την αποδοτική αποδοχή των διαφόρων πολιτικών αλλαγών στις διάφορες χώρες.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι το έργο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι δύσκολο και βαρύ καθότι θα πρέπει να εναρμονίσει τις διάφορες πολιτικές της υπό ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να προασπίσει τα ανθρώπινα δικαιώματα τα οποία μπορεί να καταπατηθούν στον βωμό των πολιτικών αλλαγών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανθόπουλος Χ. (2001), «Νέες διαστάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων», *Αθήνα*: Σάκκουλας.

Γκρίτζαλης Δ. (2004), «Ασφάλεια πληροφοριακών συστημάτων», *Αθήνα*: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.

Δόνος Π., Μήτρου Α., Φ. Μίτλεττον & Β. Παπακωνσταντίνου (2002), «Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων και η επαύξηση της», *Αθήνα*: Σάκκουλας.

Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1990), «Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», *Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004), «Η φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση», *Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003), «Το πολιτικό μέλλον της ευρωπαϊκής συνοχής», *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*.

Καράκωστας Ι. (2004), «Προστασία της ιδιωτικότητας στην κοινωνία της πληροφορίας», *Δίκαιο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης*.

Μήτρου Α. (1999), «Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων», *Αθήνα*: Σάκκουλας.

Μήτρου Α. (2004), «Προστασία προσωπικών δεδομένων», στο *Κάτσικας Σ.*

Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2006), «Προστασία του καταναλωτή», Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

Δαγτόγλου Π. (1999), «Βασικά στοιχεία της Συνθήκης του Άμστερνταμ», Αθήνα: Σάκκουλας.

Γιώτη-Παπαδάκη Ο. (2004), «Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση και πολιτικές αλληλεγγύης», Αθήνα: Κριτική.

Ιωακειμίδης Π. (1995), «Ευρωπαϊκή πολιτική ένωση», Αθήνα: Θεμέλιο.

Σαχπεκίδου Ε. (1999), «Ευρωπαϊκή Ένωση», Αθήνα: Σάκκουλας.

Μούσης Ν. (2002), «Η κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Αθήνα: Παπαζήσης.

Μούσης Ν. (2003), «Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτική», Αθήνα: Παπαζήσης.

Λαμπριανίδης Α. (2000), «Οικονομική γεωγραφία: στοιχεία θεωρίας και εμπειρικά παραδείγματα», Αθήνα: Πατάκης.

Σκούντζου Θ. (1990), «Οικονομική Ανάπτυξη: Θεωρία, Πρακτική, Προγραμματισμός», Αθήνα: Σταμούλης.

Ανδρικοπούλου Ε. & Καυκαλάς Γ. (2000), «Ο νέος Ευρωπαϊκός Χώρος. Η διεύρυνση και η Γεωγραφία της Ευρωπαϊκής Ανάπτυξης», Αθήνα: Θεμέλιο.

Διαδικτυακοί τόποι

<http://ec.europa.eu/youreurope>

<http://eur-lex.europa.eu>, COM(2005) 33

www.europa.eu.int